

ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Секретаријат за европски прашања

Сектор за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire*

Скопје, 27.03.2006 година

СТРАТЕШКИ ПЛАН

ЗА

**ПОДГОТОВКА НА МАКЕДОНСКАТА ВЕРЗИЈА
НА ACQUIS COMMUNAUTAIRE
(ПРАВО НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА)**

И

**ПРЕВОД НА МАКЕДОНСКОТО ЗАКОНОДАВСТВО
2006-2010**

Скопје, март 2006 година

СОДРЖИНА

I. ВОВЕД	4
1. Политички заложби за интеграција во ЕУ	4
2. Јазичен режим во Европската унија	5
3. Сегашна состојба	6
3.1 Примарно законодавство.....	6
3.2 Секундарно законодавство.....	7
3.3 Национално законодавство.....	7
II. ЦЕЛИ ВО ПРОЦЕСОТ НА ПОДГОТОВКА НА НАЦИОНАЛНАТА ВЕРЗИЈА НА ACQUIS COMMUNAUTAIRE	8
1. Општи цели	8
1.1 Квалитет	8
1.2 Координација на процесот на подготовка на националната верзија на <i>acquis communautaire</i>	8
1.3 Контрола	8
1.4 Евиденција	8
2. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ	8
2.1 Македонска верзија на <i>acquis communautaire</i> – Подготовка на правни акти на ЕУ на националниот јазик како еден од предусловите за членство во ЕУ.....	8
2.2 Превод на македонското законодавство	9
2.3 Целосна поддршка на процесот на усогласување и преговарање.....	9
2.4 Централни бази на податоци	10
2.5 Терминологија, преводни мемории (ПМи) и корпус на преводи	10
2.6 Човечки ресурси.....	11
III. ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА ЗА ПОДГОТОВКА НА НАЦИОНАЛНАТА ВЕРЗИЈА НА ACQUIS COMMUNAUTAIRE	13
1. Модел	13
2. ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА НА ЦЕНТРАЛНОТО ТЕЛО ЗА ПОДГОТОВКА НА НАЦИОНАЛНАТА ВЕРЗИЈА НА ACQUIS COMMUNAUTAIRE	13
2.1 Сектор за подготовка на националната верзија на <i>acquis communautaire</i>	13
2.2 Технички спецификации	14
2.3 Човечки ресурси.....	14
3. КООРДИНАЦИЈА СО МИНИСТЕРСТВОТА И ДРУГИТЕ ОРГАНИ НА УПРАВАТА.....	15
4. ОДНОСИ СО ДРУГИ РЕЛЕВАНТНИ СУБЈЕКТИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА ПРОЕКТОТ ЗА ПОДГОТОВКА НА НАЦИОНАЛНАТА ВЕРЗИЈА НА ACQUIS COMMUNAUTAIRE	15
IV. СВОТ АНАЛИЗА	17
V: ПЛАН	19
1. ACQUIS COMMUNAUTAIRE.....	19
1.1 Подготовка на националната верзија на примарното законодавство на ЕУ.....	19
1.2 Изработка на националната верзија на секундарното законодавство на ЕУ.....	22
2. ПРЕВОД НА МАКЕДОНСКОТО ЗАКОНОДАВСТВО	22
3. АНГАЖИРАЊЕ НА НАДВОРЕШНИ СОРАБОТНИЦИ	22
4. БАЗА НА ПОДАТОЦИ НА ПРЕВОДИ И ДРУГИ АЛАТКИ ЗА ПРЕВЕДУВАЊЕ	23
4.1 Регистар за следење на процесот на преведување	23
4.2 Литература, речници, електронски правопис на македонски јазик	24
5. ТЕРМИНОЛОГИЈА, ПРЕВОДНИ МЕМОРИИ И ИНТЕРНЕТ-КОРПУС НА ПРЕВОДИ	24
5.1 Терминологија.....	24
5.2 Преводни мемории	25
5.3 Англиско-македонски корпус на преводи	27
6. ТЕЛО ЗА ВЕРИФИКАЦИЈА	29
6.1 Состав	29
6.2 Улога на телото за верификација.....	29
6.3 Работен метод на Телото за верификација.....	29
7. ЧОВЕЧКИ РЕСУРСИ	29
7.1 Идна структура на Секторот.....	29
7.2 Систематизациска шема	36
7.3 План за обука.....	36

7.4 Толкувачи.....	38
8. ИНФОРМАТИВНА КАМПАЊА ВО ВРСКА СО ПРОЦЕСОТ НА ПОДГОТОВКА НА МАКЕДОНСКАТА ВЕРЗИЈА НА ACQUIS	39
VI. АКЦИСКИ ПЛАН.....	40
1. КРАТКОРОЧНИ АКТИВНОСТИ (ВО ТЕКОТ НА 2006 ГОДИНА).....	40
2. СРЕДНОРОЧНИ АКТИВНОСТИ (2007-2009 ГОДИНА)	42
3. ДОЛГОРОЧНИ АКТИВНОСТИ (2009 ГОДИНА - ПРИСТАПУВАЊЕ ВО ЕУ).....	44
VII. ФИНАНСИРАЊЕ.....	46
1. БУЏЕТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	46
1.1 Преведување и стручна и правна ревизија на секундарното законодавство.....	46
1.2 Вработување.....	46
1.3 Обука	46
1.4 Литература	46
2. ДОНАТОРИ.....	47
3. ПОМОШ ОД ТАИЕКС	47
VIII. ЗАКЛУЧОЦИ	48
1. ЗАЛОЖБА.....	48
2. ОВЛАСТУВАЊЕ	48
3. РИЗИЦИ	48
4. СОРАБОТКА СО ДРУГИТЕ ЗЕМЈИ	48

I. ВОВЕД

1. Политички заложби за интеграција во ЕУ

Интеграцијата на Република Македонија во Европската унија е јасен и недвосмислено изразен стратешки интерес, како и приоритетна цел на политиката на Владата на Република Македонија, што ги одразува општите заложби на општеството за заедничка иднина со земјите-членки на Европската унија. Заложбата на Владата е прецизно изразена и во Стратегијата за интеграција на Република Македонија во Европската унија.

Република Македонија е мултиетничка заедница, насочувајќи ги своите надежи кон зацврстување на едно отворено и демократско граѓанско општество, кое не може да остане затворено во рамките на своите тесни граници. Како резултат на тоа, идеите за „единство во разновидност“, општествено вклучување и за посилна меѓусебна поврзаност во Европската унија се неделиви и заеднички цели на македонското општество.

Со својот мултиетнички карактер, Република Македонија е во насока на определбата за мултиетничка Европска унија.

На патот кон стекнување статус на земја-членка, обврските на Република Македонија се јасно изразени и утврдени преку т.н. Копенхагенски критериуми:

- Политички: стабилни институции кои гарантираат демократија, владеење на правото, човековите права и почитување на малцинствата;
- Економски: функционална пазарна економија;
- Инкорпорирање на *acquis communautaire*: придржување кон различните политички, економски и монетарни цели на Европската унија;
- Прилагодување на административните капацитети на земјата-кандидатка со цел да се создадат услови за постепена, хармонична интеграција (Европскиот совет од Мадрид, 1995 г.).

На денот на пристапување на Република Македонија кон Европската унија националната верзија на *acquis communautaire* треба да биде целосно подготвена. Услов кој, можеби не е искажан преку Копенхагенските критериуми, но може да се вброи како еден од нив.

Подготовката на национална верзија на *acquis communautaire* е мултидисциплинарен проект од голем обем, со чие реализирање не се исцрпени обврските на Република Македонија во доменот на јазикот. Покрај подготовката на приближно 90.000 страници од Службениот весник на Европската унија, бројка која постојано расте, Република Македонија треба да подготви:

- Конзистентна терминологија од областа на ЕУ;
- Ревизија на националната верзија на *acquis* во институциите на ЕУ;
- Објавување на посебно издание на Службениот весник на денот на пристапување;
- Превод на националното законодавство;
- Обука на преведувачи, толкувачи и терминологи.

Патот на Република Македонија кон Европската унија може да се обележи со следните значајни датуми: потпишувањето на Спогодбата за стабилизација и асоцијација меѓу Република Македонија и Европските заедници, и Времената спогодба за трговија и трговски прашања меѓу Република Македонија и Европските заедници во 2001 година и нивното влегување во сила во 2004 година; потврдување на заложбите на Европската унија за интегрирање на Западен Балкан

изнесени на Европскиот совет во Солун од 19 до 20 јуни 2003 година меѓу другото преку претставувањето на европските партнерства; доставувањето на Барањето за членство во Европската унија на 22 март 2004 година во Даблин; добивањето на Прашалникот на Европската комисија на 1 октомври 2004 година; предавањето на Одговорите на Прашалникот на Европската комисија, 14 февруари 2005 година; добивањето на Мислењето по однос на Одговорите на Прашалникот на Европската комисија и добивање статус на земја-кандидатка, 9 ноември 2005 година.

Со стекнувањето статус на земја-кандидатка, Република Македонија ги потврди напорите за остварување на крајната цел – пристапување кон Европската унија. Покрај бројните и големи обврски и услови што треба да се исполнат за да се постигне поставената цел, стои и обврската за подготовка на македонската верзија на *acquis communautaire*, обврска која со себе носи серија на подготовки во доменот на јазикот.

2. Јазичен режим во Европската унија

Европската унија е единствена меѓу светските меѓународни организации во спроведувањето на јавната употреба на официјалните јазици на сите свои земји-членки. Повеќејазичноста претставува утврдена политика на Унијата уште од првиот ден на нејзиното постоење и најверојатно ќе остана таква без разлика колку нови земји-членки ќе се приклучат. Во моментот има дваесет и еден подеднакво автентични јазици од Договорите (вклучувајќи го и ирскиот јазик) и дваесет официјални и работни јазици.

Европската унија е единствената меѓународна организација која, во рамки на своите надлежности, донесува закони кои се директно обврзни за своите земји-членки и нивните граѓани.

Основни принципи кои се однесуваат на употребата на јазиците во Европската унија се утврдени во:

- Регулативата бр. 1 на Советот од 1958 година (4 оригинални службени јазици, а новите јазици се додаваат со секој акт што се однесува на условите за пристапување);

- Член 21, 290 и 314 од Договорот за основање на Европската заедница;

- Член 53 од Договорот за Европската унија;

- Член 58 и 61 од Актот што се однесува на условите за пристапување на Република Чешка, Република Естонија, Република Кипар, Република Летонија, Република Литванија, Република Унгарија, Република Малта, Република Полска, Република Словенија и Република Словачка во Европската унија и приспособувањата на Договорите според кои е основана Европската унија;

- Деловник на институциите на ЕУ.

Основни карактеристики на овие јазични договори:

- правните и политичките документи усвоени од институциите редовно се преведуваат на сите службени јазици;

- толкувањето е достапно за сите официјални средби на ниво на министри и за сите средби поврзани со донесувањето одлуки;

- секој член на Европскиот парламент зборува на својот мајчин јазик кога се говори на парламентарните седници;

- секој државјанин на Унијата може да се обрати во писмена форма до која било од институциите или телата на ЕУ на еден од дваесет и еден службени јазици на Договорите и да добие одговор на истиот јазик.

Со секое ново пристапување целокупното тело на правото на Европската заедница, кое е применливо во тоа време, односно *acquis*, мора да се преведе на јазикот на новата земја пред пристапувањето, со цел граѓаните да знаат кон што се обврзуваат. Уште од првиот ден на членството мора да има преведувачи со полно работно време на и од новиот јазик во Европските институции, за дејностите да се извршуваат на сосема ист начин како и за постојните членки.

Во периодот пред пристапување Владата на земјата-кандидатка, а не Унијата, е одговорна за преведување на целокупното законодавство на ЕУ кое е во сила на националниот јазик и мора да формира посебно одделение за таа намена. Преведувањето и ревизијата на *acquis* е најверојатно единствената задача во целиот процес на пристапување која е сосема еднаква за секоја идна земја-членка.

Како што се приближува денот на пристапување одговорноста се пренесува на Комисијата и на Советот бидејќи тие, а не земјите-пристапнички, се одговорни за објавување на автентичните верзии на законодавството на новите јазици во форма на специјални изданија на Службениот весник.

Со цел да ја зацврсти својата политика за јазикот како и определбата за повеќејазична Европска унија и по последното големо проширување во 2004 година, Европската унија на 11 ноември 2005 година во известувањето до Советот на Европа, Парламентот на Европската унија, Европскиот економско-социјален комитет и Комитетот на регионите ја најави новата рамковна стратегија за повеќејазичност.

3 Сегашна состојба

Одделението за преведување на правните акти на Европската унија во рамките на Секторот за европски прашања при Генералниот секретаријат на Владата на Република Македонија ја имаше задачата да ги воспостави критериумите, стандардите и правилата за преведување на правните акти на Европската унија, за обезбедување на правна и стручна ревизија и нивно евидентирање. Процесот на преведување на правните акти на секундарното законодавство започна кон крајот на 1999 година, а активно во 2000-та година.

Со развојот на институционалната структура задолжена за спроведување на овој голем проект се зголемува и бројката на преведени акти на Европската унија. Сега, надлежноста за организација, координација и следење на процесот на преведување е доделена на Секторот за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* во рамките на Секретаријатот за европски прашања.

Преведувањето на правните акти на ЕУ и на националните правни акти треба да се разбере како составен дел на севкупниот процес на усогласување и спроведување кој се однесува на интеграцијата во ЕУ. Од суштинско значење е правните акти да се преведат во самиот тек на нивното транспонирање во националните закони. При поднесувањето на нов национален нацрт-закон (веќе усогласен со *acquis*) за усвојување, мора да се достави и изјава дека истиот е во согласност со правото на ЕУ, како и преводот на оригиналниот акт на ЕУ кој е веќе ревидиран од експерти од односните ресорни министерства, лингвисти и адвокати. Преводите на македонските правни акти усогласени со *acquis* треба да им се достапни на институциите на ЕУ што се надлежни за следење на постигнатиот напредок во приближувањето на законодавството кон законодавството на Европската унија.

3.1 Примарно законодавство

Од примарното законодавство преведена и стручно и правно ревидирана постои Консолидираната верзија на Договорот за Европската унија и Договорот за основање на Европската заедница.

Во прв превод постои и предлог-Уставот на Европската унија.

Договорот од Амстердам е преведен од правник, професор на Правниот факултет, пред три години, но една темелна ревизија треба повторно да се направи.

3.2 Секундарно законодавство

До крајот на 2005 година преведени се **15.900** страници од Службениот весник на Европската унија или **1430** акти од секундарното законодавство.

3.3 Национално законодавство

До крајот на 2005 година во превод постојат **243** законски и подзаконски акти или **6909** страници од Службениот весник на Република Македонија.

II. ЦЕЛИ ВО ПРОЦЕСОТ НА ПОДГОТОВКА НА НАЦИОНАЛНАТА ВЕРЗИЈА НА ACQUIS COMMUNAUTAIRE

1. Општи цели

Општите цели кон кои треба да се насочува процесот на подготовка на националната верзија на *acquis communautaire*, а под тоа се подразбира и целокупниот процес на подготовка на Република Македонија за исполнување на претпристапните обврски, како и обврските по пристапувањето во доменот на јазикот, се следниве:

1.1 Квалитет

Имајќи го предвид фактот дека подготовката на националната верзија на *acquis communautaire* не е од информативна природа, туку таа станува дел од националното законодавство со директни права и обврски за граѓаните на Република Македонија, обезбедувањето на квалитет во преведувањето, терминологијата, стручната и правната ревизија е од клучно значење.

1.2 Координација на процесот на подготовка на националната верзија на *acquis communautaire*

Да се обезбеди координација на процесот на подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* подразбира координирање на голем број учесници како што е: организација и координација на избор и работење на внатрешни и надворешни преведувачи, организација и координација на стручни и правни ревизори на преводите на правните акти на Европската унија.

1.3 Контрола

Да се обезбеди контрола врз целиот процес и врз целиот проект за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire*.

1.4 Евиденција

Да се обезбеди прецизна евиденција на циркулацијата на голем број правни акти и документи кои се во процес на преведување. Потребна е евиденција и на експертизата на сите учесници, како што се преведувачите, стручните и правни ревизори, внатрешните ревизори итн.

2. Конкретни цели

Процесот на интеграција на Република Македонија во Европската унија во доменот на јазикот треба да се насочи кон постигнување на следниве конкретни цели:

2.1 Македонска верзија на *acquis communautaire* – Подготовка на правни акти на ЕУ на националниот јазик како еден од предусловите за членство во ЕУ

Додека, по пристапувањето, подготовката на националните верзии на правните акти на ЕУ, кои ќе бидат објавени во Службениот весник на ЕУ, спаѓа во надлежност на Европската унија, земјата којашто има аспирации да стане дел од оваа наднационална унија е обврзана да изврши подготовка на целото *acquis* на својот национален јазик до денот на пристапување. Националната верзија на правен акт на ЕУ не претставува само информативен превод туку правно обврзен документ на националниот јазик и *неопходен услов* за усогласување на законодавството со законодавството на ЕУ.

Неопходно е да се има предвид дека проектот за преведување на *acquis* е првенствено **правен, експертски и лингвистички проект** кој не треба да вклучува само преведувачи, туку пред сè правници и експерти ангажирани во подготовката на националното законодавство и транспонирањето на *acquis* во националните закони; лингвистите претставуваат само една од

професиите што е потребна да учествува во овој интередисциплинарен проект. Треба да се посвети посебно внимание на овој проект со оглед на фактот дека претставува сложено управување со знаење и интелектуални услуги; соработката на различни професии е пресудна и треба да се воспостави во најкраток можен рок.

Acquis моментално се состои од приближно 100 000 страници од Службениот весник на Европската унија. Тоа е „движечка цел“ која постојано се дополнува, изменува, намножува - повеќе од 5000 страници на Службениот весник се донесуваат секоја година. За во иднина, рационализацијата на овој огромен материјал правни акти се планира да се изврши врз основа на постапката за кодификација, при што обемот на *acquis* ќе се намали за 30%.

Законодавството на ЕУ е поделено на два дела, т.н. примарно и секундарно законодавство. Примарното законодавство се состои од Договорите за основање на Европските заедници и Европската унија, и инструментите за пристапување поврзани со претходните проширувања на ЕУ. Секундарното законодавство вклучува голем број правни акти од различен тип: регулативи (директно применливи во земјите-членки на ЕУ), директиви (коишто во определен рок треба да се транспонираат во националните законодавства), одлуки, препораки, мислења, итн. Новиот Договор за основање на Уставот за Европа предвидува и други типови правни акти, т.е. европски закони (коишто одговараат на постојните регулативи) и европски рамковни закони (коишто одговараат на постојните директиви), затоа, многу е тешко точно да се предвиди од што ќе се состои *acquis communautaire* кое треба да се подготви од сегашните земји-кандидатки за прием во ЕУ.

Посебно прашање претставуваат пресудите на Судот на правдата од кои голем дел треба да се преведат и на јазиците на земјите-кандидатки. Преведувањето на овие пресуди не се бара да биде завршено до моментот на пристапување, како што е случај за другите делови од *acquis*, но, сепак, е потребно за да може судството да функционира во изменетата правна средина. Како што покажува искуството од претходните проширувања на ЕУ можеби ќе бидат потребни неколку години по пристапувањето за да се исполни оваа задача. 850 клучни пресуди од Европскиот суд на правдата се приближно 15 000 страници од Службениот весник на Европската унија.

2.2 Превод на македонското законодавство

Во прилог на споменатата подготовка на националната верзија на правните акти на ЕУ, преводот на националните закони (главно на англиски јазик) треба да се планира во раните фази за да им се овозможи на институциите на ЕУ да испитаат дали законите се точно усогласени со *acquis*.

Преведувањето треба да се организира систематски како проектот на *acquis*, сè со цел да се добие централна база на податоци на преведени македонски закони што ќе се користат од сите заинтересирани страни во процесот на интеграција.

2.3 Целосна поддршка на процесот на усогласување и преговарање

Во целиот процес на интеграција, потребно е да се преведат различни документи од правен или информативен карактер или на националниот јазик или на англиски јазик, како главен јазик за комуникација меѓу земјата-кандидатка и институциите на ЕУ. Секторот за подготовка на националната верзија на *acquis* во рамките на Секретаријатот за европски прашања може да придонесе за доследна употреба на терминологијата и изборот на зборови, и како извор за акумулирање на знаење потребно во оваа област пред и по пристапувањето.

Компоненти во процесот на интеграција како што се скринингот - почетен чекор, приближувањето на националното законодавство кон правото на ЕУ, вклучувајќи го и транспонирањето на директиви во националното законодавство, коишто се следат врз основа на табели за усогласеност, годишни извештаи за напредокот, и конечно, преговорите за членство во

ЕУ. Сите овие компоненти треба тесно да се поврзат во однос на терминологијата и базите на податоци каде што се содржат списоците на важните правни акти што се применуваат. Со оглед на тоа дека голем број луѓе се ангажирани во овој сложен процес невозможно е да се обезбеди потребната доследност и ефикасност без централизирано внимателно планирање на споменатите бази на податоци.

2.4 Централни бази на податоци

Во тек е креирање на софтверска апликација - регистар за следење на процесот на преведување со цел да се централизира следењето и управувањето со работниот тек на процесот на преведување на правните акти на ЕУ и други документи, како и евидентирање на сите финансиски аспекти. Регистарот ефикасно ќе го следи процесот на преведување во сите негови фази и ќе обезбеди врска со постојните правни бази на податоци (НППЗ, НПАА) со што ќе се придонесе кон поврзување на двата процеса на усогласување и преведување.

2.5 Терминологија, преводни мемории (ПМи) и корпус на преводи

2.5.1 Терминологија

Согласно со досегашното искуство, најголем број од надворешните преведувачи ја користат алатката за машински потпомогнато преведување Вордфаст, а многу мал број ја користат алатката за машински потпомогнато преведување ТРАДОС. Преведувачите се обврзани да доставуваат преводни мемории до Секторот за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire*.

Со цел да се постигне висок квалитет на преводите неопходно е да се користи доследна терминологија. Имајќи ја оваа причина предвид мора да се воспостави систем за управување со терминологијата. Активностите што треба да се извршат се следниве:

- собирање на соодветната терминологија вклучувајќи термини од следните области:
  - *acquis communautaire*,
  - македонското законодавство,
  - меѓународни договори меѓу Македонија и другите земји објавени во Службениот весник на Република Македонија,
  - европски и македонски институции,
  - документи подготвени во процесот на интеграција (Националната програма за усвојување на законодавството, Спогодбата за стабилизација и асоцијација, Европското партнерство, скрининг, преговори, странска техничка помош и други важни документи)
- управување со терминологијата (врз основа на стандардите за терминологија);
- создавање на термилошка база на податоци;
- дистрибуција на терминологија;
- поврзување на термилошката база на податоци со целосни текстови и преводни мемории (двојазичен корпус)

Програмата Мултитерм за управување со терминологија од ТРАДОС овозможува платформа за извршување на сите важни активности.

2.5.2 Преводни мемории

Главна цел на примената на алатките за компјутерски потпомогнато преведување (КПП алатки) е доследноста на преведените текстови. Оваа цел може да се постигне преку **преводни мемории** (ПМи) создадени со примена на Работното место на преведувачот на Традос (Translator's Workbench, TWB) и до одредена мера со алатката Вордфаст.

2.5.3 Двојазичен корпус на преводи

Во преводните мемории има многу корисни термилошки податоци, но оваа „скриена терминологија“ е достапна единствено за корисниците на софтверот на Традос или Вордфаст – но дури и тие обично немаат целосна база на податоци ако работат како надворешни преведувачи. Ако преводните мемории се трансформираат во двојазичен паралелен англиско - македонски корпус на преводи и се објават на Интернет, оваа терминологија ќе биде достапна за сите преведувачи и ревизори така што преводите ќе бидат подоследни. Корпусот треба редовно да се ажурира и да биде достапен на Интернет-страницата на Секретаријатот за европски прашања заедно со термилошката база на податоци, затоа што во текот на процесот на преведување термилогијата постојано се менува.

Недостатокот од постоење на корпус на ЦД е тоа што истиот често се ажурира, па ќе треба да се произведуваат ЦД во големи количини, а сепак некои преведувачи најверојатно ќе користат застарени верзии на корпусот. Затоа препорачливо е да постои само еден извор на корпусот – на Интернет-страницата на Секретаријатот за европски прашања.

Во моментот компанијата Традос не нуди алатка за конверзија на преводни мемории во двојазичен корпус, па затоа оваа програма ќе треба да се развие како посебен проект спроведен преку Секторот за подготовка на националната верзија на *acquis* или од еден од неговите надворешни партнери.

2.6 Човечки ресурси

Човечките ресурси се пресуден фактор за успех во процесот на интеграција во ЕУ. Треба да се посвети посебно внимание на постојана обука и создавање мотивирачка средина за сите државни службеници вклучени во државната администрација кои се под притисок за време на целокупниот процес поради големиот работен товар и кратките крајни рокови. По пристапувањето, овие високо специјализирани лица ќе претставуваат основен извор за вклучување во институциите на ЕУ.

Сите институции на Европската унија, имено, имаат свои внатрешни одделенија за преведување. Комисијата има најголема служба за преведување со приближно 1300 лингвисти и 600 членови на персоналот за поддршка.¹ Советот и Европскиот парламент се следни, секој со околу половина од горенаведените преведувачи, а потоа доаѓа Судот на правдата со приближно 250. Економско-социјалниот комитет има 140 преведувачи, а Судот на ревизорите и Комитетот на регионите имаат секој по 60. Исто така, постои и посебна организација наречена Центар за преведување во служба на телата на Европската унија, кој обезбедува услуги за сите децентрализираните агенции и други тела што немаат сопствени внатрешни преведувачи.

Што се однесува до толкувачите, постои Заедничка служба за толкување и конференциски услуги која работи за Комисијата, Советот и повеќе други институции, а има приближно персонал од 500 толкувачи, додека Европскиот парламент има приближно двесте и педесет сопствени толкувачи. Двете служби дополнително вработуваат значителен број хонорарни преведувачи.

---

¹ За редовно обезбедување на виталните задачи на институциите на ЕУ трошоците за преведување претставуваат само 0.8% од целиот буџет на ЕУ.

Судот на правдата вработува 40 толкувачи со специјализирано познавање на правните работи и нивните постапки.

Причината зошто различните тела имаат свои одделни тимови на лингвисти наместо да ги здружуваат е тоа што голем дел од работата што ја врши секој од нив е високо специјализирана и бара подеднакво висок степен на специјализација од надлежните кои се одговорни за пренесување на други јазици.

Бројот на целосно квалификувани преведувачи потребни на институциите на ЕУ откако земјата-кандидатка ќе влезе во Унијата се проценува на приближно 200 за секој нов јазик. Бројот на толкувачи за секој национален јазик потребен по влезот во ЕУ е 40 – 50 по јазик.

Во текот на последната година од процесот на пристапување, институциите, исто така, мораа да вработат и правни ревизори на предметниот мајчин јазик кои се задолжени за спроведување на последното потврдување на автентичноста на барем најважните правни акти. Овој професионален профил кој е најчесто нов за сите земји-пристапнички е многу важен за периодот пред и по пристапувањето. Многу е тешко да се најде квалификуван кадар од овој профил бидејќи се бара добро познавање на националното право и правото на ЕУ, како и познавање на најмалку два странски јазици. Таквото познавање не може да се постигне преку ноќ, затоа треба да се подигне свеста за овој аспект што е можно побрзо на национално ниво, особено на Правниот факултет.

Искуството на новите земји-членки покажува дека човечките ресурси можат, од различни причини, да претставуваат значителен проблем во периодот веднаш по пристапувањето. Кај малите земји е тоа што е тешко да се мотивираат доволно квалификувани луѓе да работат во институциите на ЕУ и покрај привлечните надоместоци на персоналот на ЕУ. Критериумите за избор на институциите на ЕУ се многу високи, посебно за толкувачите, што претставува дополнителен проблем.

III. ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА ЗА ПОДГОТОВКА НА НАЦИОНАЛНАТА ВЕРЗИЈА НА ACQUIS COMMUNAUTAIRE

1. Модел

Моделот кој е избран за подготовка на македонската верзија на *acquis communautaire* е модел на формирање на релативно мало централно тело – Сектор за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* во рамките на Секретаријатот за европски прашања при Владата на Република Македонија со ангажирање на мрежа надворешни преведувачи, стручни и правни ревизори.

Предност на овој модел е формирањето на мало тело со флексибилна структура која лесно може да се прилагоди на динамиката на процесот на интеграција, но при тоа е доволно да воспостави и одржува контрола на целиот процес. Контролата е на централно ниво со што се овозможува следење на целиот процес од една точка.

Недостаток на моделот е што концентрацијата на знаењето не е исклучиво во рамките на централното тело, односно знаењето е дифузно распределено. Вработените може да не бидат во состојба да ја извршуваат навремено својата задача поради оптовареност со други задачи.

2. Институционална рамка на централното тело за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire*

2.1 Сектор за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire*

Од ноември 2005 година со усвојување на Правилникот за внатрешна организација на Секретаријатот за европски прашања, Одделението за преведување на законодавството на Европската унија прерасна во Сектор за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* во рамките на Секретаријатот за европски прашања.

Во својот состав Секторот има две одделенија: Одделение за ревизија и терминологија и Одделение за координација на процесот на преведување.

Одделението за ревизија и терминологија ги извршува следните активности: управување и координирање на процесот на стручна и правна ревизија и лектура на преведените правни акти на Европската унија; давање стручна помош во процесот на усогласување на националното право со правото на Европската унија; обезбедува унифицирање на постапки поврзани со терминологијата и креирање и одржување терминолошки бази и речници; учество во оспособувањето на преведувачи и преведувачи-толкувачи; остварување соработка со органите и институциите на Европската унија и со другите домашни институции и поединци вклучени во процесот на подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* и други работи кои се однесуваат на процесот на преведување на правото на Европската унија и на подготовката на националната верзија на *acquis communautaire*.

Одделение за координација на процесот на преведување ги извршува следните активности: управување и координирање на процесот на преведување на правото на Европската унија; обезбедување стручна помош во процесот на усогласување на националното право со правото на Европската унија; управување и координирање на процесот на преведување на законодавството на Република Македонија на еден од службените јазици на Европската унија; управување со преведувањето на други документи во процесот на интеграција на Република Македонија во Европската унија; воспоставување и ажурирање на бази на податоци за преводите; обезбедување технички насоки за сите учесници во процесот на преведување на правото на Европската унија и на преведување на законодавството на Република Македонија; остварување соработка со органите и институциите на Европската унија и со други домашни

институции и поединци вклучени во процесот на подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* (правото на Европската унија) и други работи кои се однесуваат на процесот на преведување на законодавството на ЕУ и на подготовката на националната верзија на *acquis communautaire*.

2.2 Технички спецификации

Простории - Секторот за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* е сместен во посебни простории одделно од зградата на Владата на Република Македонија каде што е сместен Секретаријатот за европски прашања. Тоа од една страна ги исполнува условите за работа во смисла на мирна работна средина каква што е неопходна за преведување и ревизија, но од друга страна претставува пречка во секојдневната комуникација со Секретаријатот за европски прашања.

Опрема - Секторот поради физичката оделеност со Секретаријатот за европски прашања има засебна ИТ инфраструктура со посебен сервер. Но, поради зголемувањето на обемот на работата таа не преставува доволна поддршка за секојдневните активности на Секторот. Неопходно е нејзино засилување, како и обезбедување на најмалку уште два сервера: за терминологија и за веб-апликацијата за следење на процесот на преведување.

Компјутери - Секој преведувач-ревизор вработен во Секторот треба да има работна станица со карактеристики кои ќе може да ги поддржи софтверот за преведување, како и да ги поддржи другите софтверски алатки за подготвување на документите за преведување. Исто така, потребни се најмалку 2-3 скенера со кои ќе се врши скенирање на оние преведени правни акти на ЕУ кои постојат само во хартиена верзија, со цел нивно електронско оживување, преработување и евидентирање.

2.3 Човечки ресурси

Вработување – Заклучно со февруари 2006 година во Секторот има вкупно 13 лица вклучително и раководител на Секторот, од кои 7 лица се во редовен работен однос и 6 ангажирани лица по договор за дело.

Одделението за ревизија и терминологија има вкупно 4 вработени и 3 лица ангажирани по договор за дело. Од тоа 1 е раководител на Одделението, 1 е советник-терминолог, 1 виш соработник преведувач-ревизор и 1 лектор помлад соработник, како и 3 преведувачи-ревизори ангажирани по договор за дело.

Одделението за координација на процесот на преведување има вкупно 2 вработени и 3 ангажирани по договор за дело. Одделението нема раководител, има 1 правник помлад соработник, 1 виш референт, 1 документалист ангажиран по договор за дело и 2 правници-ревизори ангажирани по договор за дело.

Од голема важност за стабилноста на целиот процес на подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* е стабилна структура на централното тело задолжено за следење и координација на целиот процес. За таа цел потребно е зацврстување на структурата на Секторот со редовни вработувања, како и доекипирање на Секторот колку што е можно во раните фази на проектот.

Мотивација – Со оглед на тоа што преведувачите на пазарот за преведување се платени неколку пати повеќе од преведувачите ангажирани во Секторот како преведувачи-ревизори или преведувачи-терминолози потребно е да се пронајде начин за зголемување на нивните редовни примања како би се одбегнал одливот на квалификуваните и обучени преведувачи во приватниот сектор и би се спречило дестабилизирање на структурата на Секторот.

Друг начин на мотивација на вработените во Секторот е со обезбедување на континуирана специјализирана обука и инвестирање во нивните професионални профили.

Обука – Вработените во Секторот немаат можност да се стекнат со специјализирана обука за преведување, ревидирање во контекст на Европската унија или документирање на правните акти на ЕУ. За таа цел потребно е да се посвети поголемо внимание на обучување на вработените во Секторот уште во раните фази на проектот со цел да бидат во состојба да ги извршуваат своите работни обврски во согласност со стандардите за преведување на Европската унија.

Можни начини за добивање на адекватна обука се: обезбедување на стаж во една од службите за преведување во рамките на институциите на Европската унија, обезбедување на континуирана обука за машинските алатки за преведување, обезбедување курсеви за освежување на јазикот со кој оперираат, како и можност за учење на други јазици на Европската унија.

3. Координација со министерствата и другите органи на управата

Соработката со министерствата е од голема важност. Во соработка со министерствата и нивните потреби се изработува план за преведување за тековната година. На тој начин се обезбедува преведување на оние правни акти што се потребни за усогласување со националното законодавство.

Министерствата се, исто така, делумно вклучени и во стручната и правната ревизија на преводите на правните акти на Европската унија. Тие учествуваат во стручната и правната ревизија како членови на т.н. Технички комитети формирани по области.

4. Односи со други релевантни субјекти за реализација на проектот за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire*

Процесот на подготовка на македонската верзија на *acquis communautaire* е многу комплексен проект во кој е неопходно вклучување на повеќе релевантни субјекти како што се: Друштвото на стручни и научни преведувачи, Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“, приватниот сектор - пазарот на преведувачи, Институтот за македонски јазик и Македонската академија на науките и уметностите. Нивното активно вклучување во овој проект повлекува и прилагодување кон условите за работа во овој домен што важат во Европската унија.

Пазар на преведувачи – Досега преведувачите и лекторите се организирани во **агенции за преведување** или во **групи физички лица**.

За многу преведувачи преведувањето е само дополнителна активност покрај редовната работа. Само мал број преведувачи се професионалци со полно работно време. Една генерација на преведувачи и толкувачи од Катедрата за преведување и толкување при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ од Скопје е дел од пазарот за преведување. Сепак, повеќето од преведувачите на пазарот се лингвисти кои имаат општа специјализација или други дипломи со познавање на странски јазик и искуство во преведување.

Преведувачките агенции се релативно добро организирани и напреднати во користењето на алатките за компјутерско потпомогнато преведување. Агенциите за преведување кои покажуваат поголема професионалност во работењето ангажираат надворешни експерти за верификација на терминологијата, посветуваат посебно внимание на обуката на нивните преведувачи и постапките за проверка на квалитетот. Сепак, како слободните преведувачи, така и самите агенции за преведување треба да посветат поголемо внимание на развојот на технологијата за преведување и поголема посветеност кон оваа дејност.

Релевантни универзитетски студии и академски институции

Универзитетски студии за преведувачи и толкувачи - Овие студии започнаа пред четири години во рамки на ТЕМПУС проектот на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ од Скопје. Наставната програма е изработена во соработка со странски експерти (од Брисел, Хајделберг итн.); меѓу другото содржи еден час неделно посветен на алатките за компјутерски потпомогнато преведување, предмети по општа терминологија и различни специјализирани предмети како што се медицина, право, економија, политични науки (вклучително специјализирана терминологија), курсеви за меѓународни организации кои се организираат од дипломиран правник. Досега не е спроведен курс за преведување на документи или терминологија од областа на Европската унија. Сепак Катедрата потпиша двегодишен билатерален проект со Факултетот за уметности од Љубљана со што се очекува да се покрие терминологијата од областа на ЕУ. Поради постојаните проблеми со човечките ресурси, нивниот Терминолошки центар моментално не е активен. Студентите ги изучуваат следниве јазични комбинации: А - македонски, Б - прв странски јазик, Ц - втор странски јазик (задолжителни се два јазика).

Нивната соработка со Секторот за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* е во доменот на терминологијата преку студентите што стажираат во Секторот.

Правен факултет „Јустинијан I“ од Скопје - Предметот Право на ЕУ е вклучен во наставната програма за четврта година, а во рамките на други предмети се учат елементи од правото на ЕУ. Не постои постдипломска специјализација за ЕУ туку оваа материја е опфатена само во постдипломските студии за меѓународни односи. Исто така не постои специјализација за професија правен лингвист.

Факултетот планира да покрене заеднички проект со Колеџот на Европа.

Одреден мал број на професори се специјализирани за правото на ЕУ.

Соработката со Правниот факултет од Скопје главно се темели на ангажирање на професори кои се специјализирани во областа на правото на ЕУ за ревизија на преводот на Консолидираната верзија на Договорот за Европската унија и Договорот за основање на Европската заедница.

Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ - Институтот за македонски јазик е основан со цел да врши истражувања од областа на македонскиот јазик. Истражувањата Институтот ги спроведува преку проекти, а еден од поголемите проекти е и изработката на толковен македонски речник. Многу мал број вработени во Институтот ја покриваат проблематиката на јазични и терминолошки прашања од областа на Европската унија.

Соработката меѓу Институтот и Секторот за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* е неформална и спорадична. Соработката со Институтот треба да се интензивира.

Македонска академија на науките и уметностите (МАНУ) - има одделение за терминологија од разни области.

Преку неформална соработка Македонската академија на науките и уметностите подари над 100 терминолошки речници на Секторот за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire*. Неопходно е зголемување на соработката со Македонската академија на науките и уметностите.

IV. СВОТ АНАЛИЗА

Предности на процесот на подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* е што процесот на интеграција на Република Македонија во Европската унија претставува политичка заложба и јасно определена стратешка цел. Оттука, како исполнување на еден од условите за влез потребно е целосно подготвено *acquis communautaire*. Подготовката на македонската верзија на правото на ЕУ е континуиран процес кој во целост го следи процесот на интеграција и претставува клучна алка во процесот на усогласување на домашното законодавство со законодавството на ЕУ.

Во текот на проектот се овозможува градење на неколку професионални профили кои немаат традиција во општеството како што се: преведувач-ревизор и правник-ревизор. Профилот на специјализиран преведувач се продлабочува и професионализира. При тоа се овозможува и стручно усовршување на сите учесници во процесот на подготовка на националната верзија на *acquis communautaire*.

Со оглед на обемноста, сложеноста и траењето на проектот, потребно е вклучување на голем број лица, кои покрај стручни квалификации ќе имаат и голем ентузијазам и верба во успех. Такви се најчесто младите дипломирани кадри. Ангажирањето на овој проект за нив може да значи и почеток на успешна кариера.

Во процесот на подготовката на македонската верзија на *acquis* се гради терминологија со многу нови термини или постојните термини добиваат ново значење со што се придонесува за збогатување на македонскиот јазик.

Голема предност е и соработката со претставници на централните владини тела задолжени за подготовка на националната верзија на *acquis* од регионот и пошироко. На тој начин се одбегнуваат можни грешки во процесот.

Работата на законодавството на ЕУ и на РМ овозможува преглед на истите во секое време, како и работа со најсовремени алатки за документирање и следење на движењето на актите. Исто така се овозможува достапност до современи алатки за преведување и друг вид на потребна опрема.

Недостатоци на проектот за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* е што во ниту една земја која сака да стане членка на Европската унија, па ни во Република Македонија нема претходно искуство за реализација на проектот. По својата природа тоа е нов проект за секоја земја која сака да стане членка на Европската унија. Тоа пак значи дека и самата структура која треба да го понесе товарот на проектот треба да се формира, со специфични просторни потреби, опрема и други технички потреби.

Голем недостаток е што вработените преведувачи и преведувачите-ревизори во Секторот примаат далеку помали примања кои се движат најмалку два до три пати помалку од примањата на преведувачите во приватниот сектор. Административните ограничувања по однос на надоместок за плати се големи, а тоа пак може да резултира или во вработување на кадар со слаб квалитет или пак често менување на структурата и нејзина нестабилност што пак негативно се одразува на самиот проект. Во прилог на тоа е и фактот што преведувачите и преведувачите-ревизори вработени во Секторот се под силно оптоварување со работа и куси рокови за извршување на задачите, а при тоа тие треба да покажат високо ниво на квалитет.

Честопати соработката со министерствата не е на задоволително ниво поради слабото разбирање за интередисциплинарниот карактер на проектот и потребата од чести консултации.

Можности – атрактивноста и важноста на процесот нуди можност за финансирање на одредени негови активности како што се преведувањето на дел на правни акти од одредена област или ревизија на дел од примарното или секундарното законодавство да се покријат со финансирање преку странски донации.

Учесниците на проектот често пати имаат можност да реализираат студиски посети во некоја од земјите-членки или земјите-кандидатки со цел размена на искуство и проучување на најдобрите практики за одредени прашања.

Учесниците во проектот се стекнуваат со бројни вештини кои им овозможуваат солидна основа за добра кариера и брз напредок..

Закани – една од посериозните закани за овој процес е недостатокот на вистинска заложба за негова успешна реализација и покрај постоењето на политички искажаната желба. За успешно водење и управување со процесот потребни се многу време и ресурси кои се посветени исклучиво на целите за подготовка на македонската верзија на *acquis communautaire*. Секоја работна обврска која не е во врска со процесот може сериозно да му наштети.

Голема закана за остварување на проектот е нарушување на континуитетот во обезбедување доволно средства или намалување на потребните средствата во буџетот што може да резултира со опаѓање на динамиката на работата. За реализација на тој проект неопходно е континуирано да се наменуваат средства во буџетот.

Процесот на подготовка на македонската верзија на *acquis communautaire* е во функција на процесот на усогласување на законодавството на Република Македонија со правото на Европската унија. Следствено, нарушувањето на динамиката или намалувањето на интензитетот на процесот на усогласување на законодавството ќе се одрази и врз интензитетот и динамиката на процесот на преведување, односно на подготовката на македонската верзија на *acquis communautaire*.

Слабата или недоволна информираност како на вработените во администрацијата, така и на пошироката јавност за суштината и значењето на процесот на подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* може да претставува тешкотија за самиот процес.

V: ПЛАН

1. *Acquis communautaire*

1.1 Подготовка на националната верзија на примарното законодавство на ЕУ

Во претходните проширувања примарното_законодавство на Европските заедници на националните јазици е приложено како анекс кон Договорите за пристапување кон Европските заедници/Европската унија. Што се однесува до последното пристапување на новите 10 земји-членки, овој правен корпус сочинуваше околу 2000 страници од Службениот весник на Европските заедници т.е. сите договори со кои се основаат Европските заедници и Европската унија, нивните последователни дополнувања и сите инструменти за пристапување што се однесуваат на претходните проширувања. При секое пристапување кон Европската унија новата јазична верзија на примарното законодавство на ЕУ, подготвено од земјата-пристапничка, станува составен дел на целокупното законодавство на ЕУ. Во минатото ЕУ бараше сите договори и други документи од примарното законодавство да се преведат во нивната историска, а не консолидирана верзија.

Доколку ова правило и понатаму остане непроменето за сите идни земји-пристапнички, кон горната цифра ќе треба да се додадат дополнителни 2747 страници од Службениот весник: Документите кои се однесуваат на пристапувањето на Република Чешка, Република Естонија, Република Кипар, Република Летонија, Република Литванија, Република Унгарија, Република Малта, Република Полска, Република Словенија и Република Словачка кон Европската унија се состојат од 2642 страници од Службениот весник и нацрт-договорот со кој се основа Уставот за Европа од 105 страници од Службениот весник.

Се препорачува да се основа посебна група составена од преведувачи и ревизори на примарното законодавство, која уште од самиот почеток ќе го користи Работното место на преведувачот односно алатката Translator's Workbench (TWB). Со ваков правен корпус кој содржи многу исти или слични делови во текстовите од суштинско значење е преведувачкиот тим да биде стабилен, да не е премногу голем и преведувачките мемориски бази да обезбедат доследност во текстовите.

Преведувачката и ревизиската работа треба да се заснова на споредување на оригиналите на неколку службени јазици - во прв ред на англиски, германски и француски јазик - со преводот на актите. Како метод за работа кој се препорачува е тимска ревизија на преведениот правен документ, реченица по реченица во споредба со оригиналот, спроведено од страна на интердисциплинарен преведувач од тимот/правен ревизор/јазичен ревизор/експертски ревизор специјализиран во терминологијата на одредено законодавно поле. Секогаш кога е тоа можно, треба да се почитува и користи постојната терминологија и стилот од преводите на меѓународните договори и од автентичното македонско законодавство.

Базите на податоци што треба да се користат при преводот и ревизијата се следниве: база на податоци која ги содржи официјалните текстови на македонски закони и други законодавни бази на податоци достапни преку Интернет како што се повеќејазичните бази на податоци Целекс и Еурлекс.

Дополнителна литература: достапни речници и енциклопедии, електронски термилошки бази на податоци.

СПИСОК НА ПРИМАРНОТО ЗАКОНОДАВСТВО НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА

(околу 4740 страници од Службениот весник на ЕУ)

I	Договорите од Рим: - Договор за основање на Европската заедница за јаглен и	
---	--	--

	<p>челик (11951K)</p> <p>Договор за основање на Европската економска заедница, потпишан во Рим на 25 март 1957 година (11957E)</p> <p>- Договор за основање на Европската заедница за атомска енергија, потпишан во Рим на 25 март 1957 година (11957A)</p> <p>- Конвенција за дополнување на Договорот за основање на Европската економска заедница, со цел правење посебни ангажмани за здружување дефинирани во дел четири од истиот договор применлив за Холандските Антили (64/533/ЕЕЗ)</p> <p>- Спогодба за одредени заеднички институции на Европските заедници (11957E/CNV/COM или 11957A/CNV/COM)</p>	
II	<p>Договор за основање на Единствен совет и Единствена комисија на Европските заедници, потпишан во Брисел на 8 април 1965 година (11965F)</p>	<p>укинат со Договорот од Амстердам, со исклучок на Протоколот за привилегии и имунитет на Европските заедници</p>
III	<p>Единствен европски акт, потпишан во Луксембург на 17 февруари 1986 година и во Хаг на 28 февруари 1986 година (Сл. весник L 169, 29.6.1987 година) (11986U)</p>	
IV	<p>Договор за дополнување на одредени буџетски одредби од Договорите со кои се основаат Европските заедници и од Договорот за основање на Единствен совет и Единствена комисија на Европските заедници, потпишан во Луксембург на 20 април 1970 година (Сл. весник L 2, 2.1.1971 година) (11970F)</p>	
V	<p>Договор за дополнување на одредени финансиски одредби од Договорите со кои се основаат Европските заедници и од Договорот за основање на Единствен совет и Единствена комисија на Европските заедници, потпишан во Брисел на 22 јули 1975 година (Сл. весник L 359, 31.12.1977 година) (11975R/PRO/BEI)</p>	
VI	<p>Договор за дополнување на одредени одредби од Протоколот за Статутот на Европската инвестициона банка, потпишан во Брисел на 10 јули 1975 година (Сл. весник L 91, 6.4.1978 година) (11975R/PRO/BEI)</p>	
VII	<p>Акт за дополнување на Протоколот за Статут на Европската инвестициона банка со кој се овластува Одборот на гувернери да основа Европски фонд за инвестиции (1193R/PRO/BEI/B)</p>	
VIII	<p>Акт за избор на претставници во Европскиот парламент со директно и општо право на глас, приложен кон одлуката на Советот, потпишан во Брисел на 20 септември 1976 година (Сл. весник L 278, 8.10.1976 година) (41976X1008(01))</p>	
IX	<p>Одлука на Советот бр.76/787/ЕЦСЦ, ЕЕЗ, Еуратом (476D0787)</p>	
X	<p>Одредби приложени кон Одлуката на Советот од 25 јуни и 23 септември 2002 година со која се дополнува Актот за избор на претставници во Европскиот парламент со директно и општо</p>	

	право на глас, приложена кон Одлуката на Советот 76/787/ЕЦСЦ, ЕЕЗ, Еуратом (42002D0772)	
XI	Договор со кој се дополнуваат, во однос на Гренланд, Договорите за основање на Европските заедници, потпишан во Брисел на 13 март 1984 година (Сл. весник L 29, 1.2.1985 година) (11985G)	
XII	Документи кои се однесуваат на пристапувањето на Кралството Данска, Ирска и Обединетото кралство на Велика Британија и Северна Ирска (Сл. весник L 73, 27. 3. 1972 година) (11972B)	
XIII	Документ за пристапување на Хеленската Република (Сл. весник L 291, 19.11.1979 година) (11979H)	
XIV	Документи за пристапување на Кралството Шпанија и Република Португалија (Сл. весник L 302, 15.11.1985 година) (11985I)	
XV	Документи за пристапување на Република Австрија, Република Финска и Кралството Шведска (Сл. весник C 241, 29. 8. 1994 година) (11994N)	
XVI	Договор за Европската унија, потпишан во Мастрихт на 7 февруари 1992 година (историска верзија, Сл. весник S 191) (11992M)	
XVII	Договор од Амстердам за дополнување на Договорот за Европската унија, Договорите за основање на Европските заедници и одредени поврзани акти, потпишан во Амстердам на 10 ноември 1997 година (Сл. весник C 340, 10.11.1997 година) (11997D)	
XVIII	Договорот од Ница, потпишан во Ница на 27 февруари 2001 година (Сл. весник C 80, 10.3.2001 година) (12001C)	
XIX	Одлука на Советот од 12 јули 2002 година со која се дополнува Протоколот за Статутот на Судот на правдата на Европските заедници (2002/653/ЕЗ)	
XX	Документи за пристапување на Република Чешка, Република Естонија, Република Кипар, Република Летонија, Република Литванија, Република Унгарија, Република Малта, Република Полска, Република Словенија и Република Словачка кон Европската унија, потпишан во Атина на 16 април 2003 година (Сл. весник L 236, Сл. весник C 227E, 23. 9. 2003 година) (12003T)	988 + 1654 страници од Сл. весник
XXI	Нацрт-договор за основање на Европски устав	105 страници од Сл. Весник
XXII	Договор за пристапување на Република Бугарија и Република Романија во Европската унија (12005S)	

Примарното законодавство треба прво да биде преведено за да се постигне точно и доследно користење на терминологијата во секундарното законодавство. Тоа претставува основа врз која се гради целата структура на правото на ЕУ и се обезбедува идеална вежба за сите професори што учествуваат со цел да се стекнат со неопходното основно искуство.

Примарното законодавство ги содржи сите основни термини (правни како и специфични термини од разни области), па во таа насока потребно е да се основа, врз база на ревидираните преводи на Договорите, електронска база на термилошки податоци, достапна за сите кои ќе работат на преводот на секундарното законодавство на македонски јазик. Оваа база на податоци

може да послужи како почетна точка за основање на национална база на податоци на ЕУ терминологија.

Како почетна точка за проектот за подготовка на македонска верзија на примарното законодавство на ЕУ, треба да се земе постојната преведена и ревидирана верзија на Консолидираната верзија на Договорот за Европската унија и Договорот за основање на Европската заедница, како и неофицијалната верзија на преводот на Договорот од Амстердам, со одобрение на преведувачот - правен експерт од Правниот факултет. Преведувачот-правен експерт од Правниот факултет, исто така, треба да биде и член на ревизорскиот тим во чиј состав треба да има редовни членови (преведувач, јазичен лектор, правен ревизор и студент по превод како термиолошка поддршка) и поканети повремени надворешни членови од ресорните министерства.

Во текот на ревизорската работа треба да се состави и поимник на сите правни и конкретни термини кои, исто така, се повторуваат и во другите договори (ДЕЕЗ, ДЕЗ, ДЕУ).

1.2 Изработка на националната верзија на секундарното законодавство на ЕУ

Изработката на македонската верзија на секундарното законодавство треба да се одвива непречено и по утврдена динамика и непречено. При тоа треба да се внимава на воспоставените критериуми и утврдената терминологија.

Потребно е засилување на делот од процесот на подготовка на македонската верзија на *acquis* што се однесува на стручната и правната ревизија на правните акти од секундарното законодавство.

Исто така треба да се внимава строго на машинското преведување.

2. Превод на македонското законодавство

Преведувањето на македонските закони е процес паралелен со процесот на подготовка на националната верзија на *acquis*. Интензитетот на преведувањето на националните закони се зголемува како што се интензивира процесот на интеграција.

Покрај фактот дека преводот на македонските закони е само од информативен карактер, сепак потребно е да се воспостават некои критериуми и стандарди за преведување. Првиот чекор кон поставување на одредени критериуми е направен со подготвување на поимник со називите на македонските закони преведени на англиски јазик за целите на Прашалникот со што се придонесе за подоследно и унифицирано преведување. Исто така, треба да се развие работен тек на преведувањето на македонските закони.

Дополнителна активност во процесот на преведување на македонското законодавство е и унифицирање на номотехничкиот приод на законите од аспект на европското законодавство.

Бидејќи законите се подложни на промена како резултат на нивното усогласување со законодавството на ЕУ планирањето на преведувањето на македонските закони треба да се направи многу внимателно за да биде поекономично.

3. Ангажирање на надворешни соработници

Македонскиот модел за преведување на *acquis* е ориентиран кон ангажирање на надворешен соработници – преведувачи.

Досега се спроведени три постапки за тендер: отворен повик за преведувачки услуги 2003 година, отворен повик за преведувачки услуги 2004 година и отворен повик за преведувачки услуги 2005 година. Сите избрани агенции и групи физички лица од сите три досега спроведени тендери склучија договор на период од само една година. Ова претставува сериозна пречка за

целиот процес на преведување. Затоа мора да се направат некои промени во процесот на ангажирање надворешни преведувачи:

- планирање на буџетот за преведување за период од три години;
- зацврстување на условите од договорот;
- тестирање на знаењето на преведувачите кои учествуваат на тендер;
- можност да се настапува со една цена, а единствен критериум за избор да биде квалитетот.

Потребни се промени за да се создаде постабилна надворешна структура на процесот на преведување како и да се овозможи континуитет во квалитетот на преведувањето.

4. База на податоци на преводи и други алатки за преведување

4.1 Регистар за следење на процесот на преведување

Софтверската апликација Регистар за следење на преведувањето (РСП) како централен систем за управување со документи во рамките на Секторот за подготовка на националната верзија на *acquis* е дизајниран за да го помага, поедноставува, унифицира и централизира следењето и управувањето со работниот тек на процесот на преведување и движењето на документите. Со апликацијата се води евиденција за сите финансиски импликации. Понатаму со поврзувањето помеѓу НППЗ и РСП ќе се поврзат процесите на усогласување и преведување со заемни активности: од НППЗ ќе се обезбеди списокот на приоритетни мерки кои треба да се преведат според агендата за усогласување, истовремено овозможувајќи систематски развој на терминологијата. Процесот на подготовка, развој и спроведување на РСП започна во рамките на норвешката техничка помош во октомври 2004 година. Апликацијата се наоѓа во фаза на тестирање која треба да се заврши во најкус можен рок.

РСП е составен од три модула: правни акти на ЕУ идентификувани со ЦЕЛЕКС број од примарното законодавство, правни акти на ЕУ идентификувани со ЦЕЛЕКС број од секундарното законодавство и други документи создадени во текот на процесот на интеграција (стратегии, акциски планови, извештаи, меморандуми, писма, говори и сл.).

Идната софтверска апликација за РСП треба да ги овозможи следниве можности:

1. комплетно и детално следење на текот на работата и документите во секоја фаза од процесот на преведување;
2. евидентирање на сите финансиски импликации во процесот и на други сродни податоци;
3. олеснета комуникацијата меѓу персоналот на Секторот, надворешните преведувачи и членовите на техничките комитети;
4. едноставни и лесни за употреба екрани за внесување и архивирање на сите релевантни податоци во сите фази, со приказ до каде се наоѓа секоја мерка во процесот на преведување во тој момент;
5. лесен за употреба приказ, кој ги комбинира сите релевантни податоци на истиот екран за целите на пребарување како и за можноста за „напредно пребарување“;
6. флексибилен дизајн, кој ќе им овозможи на експертите по информатичка технологија брзо да го прилагодат РСП за да ги одрази промените во текот на работата или во текот на документот;
7. можност РСП брзо да се прилагоди на нестандартни случаи во текот на процесот на преведување (постапки кои не се направени по редослед);

8. унифицирање на обрасците (Образец бр.1, 2 и 3) кои може да се пополнат со релевантни задолжителни податоци полуавтоматски;
9. поврзување на РСП со базата на податоци на НППЗ и Еурлекс (ЦЕЛЕКС) за да се префрлаат податоци и редовно да се ажурираат основните податоци и статусот на ЕУ мерките, со можност за нивна рачна промена од страна на овластените лица;
10. поврзување на РСП со систем за електронска пошта со цел брза распределба на документите, ефикасен надзор за крајни рокови (потсетувања по електронска пошта) и намалување на административната работа;
11. транспарентност во распределба на актите, надзор на крајните рокови и финансиски импликации, врз основа на основниот принцип во дизајнот: „1 ЦЕЛЕКС - 1 компјутерски образец - 1 нарачка - 1 електронска пошта - 1 преведувач“;
12. можност за групи на мерки да поминат низ процесот (основен акт со дополнувања и коригендуми);
13. јасни информации за завршените задачи, работен план и приоритети преку создавање посебни разгледувања на екранот;
14. подготовка на извештаи и статистички податоци за следење и управување со процесот на преведување; треба да се изработат редовни стандардни извештаи како и можност да се изработат специфични извештаи вклучувајќи ги сите потребни податоци од РСП;
15. можност да се ограничи правото на корисникот (мора да се пополни преку паѓачка листа) во согласност со неговите задачи и овластувања;
16. достапност на високо ниво, безбедност и функционалност на релевантните елементи;
17. поврзување помеѓу РСП и ЦЦВиста за автоматски да се префрлаат податоци од македонската верзија на acquis.

4.2 Литература, речници, електронски правопис на македонски јазик

Предуслов за попрофесионално извршување на задачите во Секторот за подготовка на националната верзија на acquis е да има своја внатрешна библиотека која треба постојано ќе се одржува. Истата треба да содржи речници за општа употреба, специфицирани речници, референтни материјали, весници и специјализирана литература за да се биде во тек со новите трендови во преведувањето, и да биде информиран за нови откритија во машинското преведување. Библиотеката треба редовно да се ажурира во согласност со точниот список на референтна литература составен од Секторот.

Друга важна алатка која е потребна за секојдневна работа на Секторот е да се има софтвер - електронски правопис на македонски јазик.

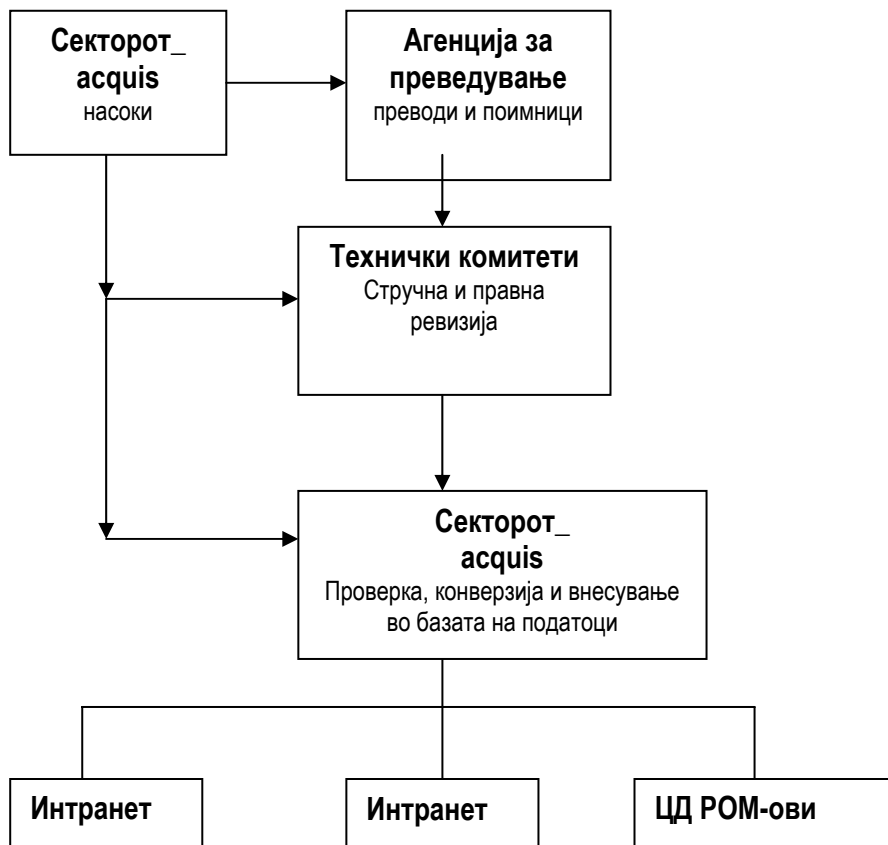
5. Терминологија, преводни мемории и интернет-корпус на преводи

5.1 Терминологија

Секторот за подготовка на националната верзија на acquis communautaire треба да изработи детални упатства за надворешните преведувачи (агенција за преведување) во однос на начинот и методот на извлекување терминологија и формата на поимниците. Поимниците мора да бидат составен дел на секој превод. Техничките комитети (задолжени за стручна и правна ревизија) го ревидираат како преводот, така и поимниците. Поимниците, исто така, ги проверуваат и терминологот(ите) задолжени од Секторот, а кои се опремени со релевантните атрибути (предмет, дефиниции, забелешки итн.) претворени во Мултитерм формат и вметнати во базите на податоци. Терминологијата треба да биде достапна на:

- интранет (за да се користи во рамките на Владата и министерствата)
- Интернет (за агенции за преведување и за употреба од целата јавност)
- ЦД РОМ-ови (за преведувачи кои немаат пристап до Интернет)

Слика 1: приказ на текот на работа со терминологијата:

5.2 Преводни мемории

Во процесот на подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* треба да се создадат 20 централни преводни мемории, согласно со Директориумот на законодавството на Заедницата (види слика 1).

Слика 1

бр.	Краток назив	Полн назив на областа на директориумот
01	институции	општи, финансиски и институционални прашања
02	царина	царинска унија и слободно движење на стоки
03	земјоделство	земјоделство
04	рибарство	рибарство
05	социјална политика	слобода на движење на работници и социјална политика

06	услуги	право на основање и слобода на обезбедување услуги
07	транспорт	политика на транспорт
08	конкуренција	политика на конкуренција
09	даноци	даноци
10	капитал	економска и монетарна политика и слободно движење на капитал
11	надворешни односи	надворешни односи
12	енергија	енергија
13	индустрија	индустриска политика и внатрешен пазар
14	регионална политика	регионална политика и координација на структурни инструменти
15	животна средина	животна средина, потрошувачи и здравствена заштита
16	наука	наука, информации, образование и култура
17	претпријатија	право кое се однесува на претпријатија
18	ЗНБП	заедничка надворешна и безбедносна политика
19	слобода	област на слобода, безбедност и правда
20	народи	Европа на народите

Во процесот на создавање на преводни мемории особено внимание треба да се посвети на дефинирање на атрибутите на преводните мемории, посебно на областите на кои се однесува преводната меморија.

Атрибутите, исто така, треба да го прикажуваат бројот за идентификација (Целекс бројот) на документот и статусот на тој документ во процесот на преведувањето (превод, стручна ревизија, јазична ревизија, правна ревизија, финална верзија).

Намената на полињата за атрибути е да го идентификуваат полето во Директориумот на законодавството на Заедницата кое е во сила, каде што припаѓа одреден документ (на пример, 01_Институции).

На преведувачите како и на ревизорите треба да им се дадат прецизни инструкции за пополнување на атрибутите на проектот за секоја фаза од процесот на преведувањето. Многу е важно тие тоа да го прават одвоено и за секој документ поединечно и во секоја фаза. Доколку преведувачите или ревизорите не ги определат атрибутите на проектот тогаш оваа грешка може да ја исправи администраторот кој го прочистува преведениот текст во централната преводна меморија.

Кога некој документ се испраќа до агенцијата за преведување истиот треба да биде проследен и со копија од релевантната централна преводна меморија. Некои документи спаѓаат во две одделни полиња на Директориумот од ЕУ, и во тој случај при составот на документот треба да се земе предвид при изборот на релевантната преводна меморија.

Откако преводот е готов централната преводна меморија треба да се ажурира или преку внесување на ажурираната копија од преводната меморија или преку прочистување на преведениот документ и негово внесување во централната преводна меморија. Истата постапка треба да се следи по секоја фаза од подготовките на национална верзија на правните акти на ЕУ.

Во текот на фазите на ревизија треба да се води сметка кога се работи на електронската верзија на текстот. Посебните карактери и знаци со кои се означуваат секвенците од преводот не смее да се бришат или расипуваат. Задолжително е да се користи можноста за покажи/скриј (Show/Hide) во Ворд за да се избегнат вакви грешки. Расипувањето на секвенците од преводот може да се очекува да се појави и покрај инструкциите, така што е потребно да се обезбеди доволно време и човечки ресурси во рамките на Секторот за нивно коригирање.

По завршувањето на сите фази од процесот на преведување финалната верзија на правниот документ на ЕУ треба да се внесе во посебна, специјална преводна меморија која ќе треба да служи како референта преводна меморија само за читање, и да претставуваат основа на интернет-корпусот на преводи од законодавството на ЕУ.

Можно е преведувачите да го користат Вордфаст наместо Работното место на преведувачот во ТРАДОС бидејќи и двете алатки се компатибилни. Преводните мемории од ТРАДОС може да се користат за преведување со Вордфаст, и сегментирањето на текстот на преводот со Вордфаст може да се внесе во преводните мемории од ТРАДОС.

Доколку одредени текстови се преведени без релевантната алатка за компјутерски потпомогнато преведување, оригиналниот текст и преводот може да се усогласат со употреба на Традос Виналајн алатката, со што се овозможува преводните мемории да се користат за понатамошно преведување.

Како што беше случај со поранешните проширувања може да се очекува дека откако ќе се постави стабилната структура на Секторот за преведување на националната верзија на *acquis*, ќе се добие адекватен број на лиценци за Работното место на преведувачот и Виналајн во ТРАДОС со помош на ТАИЕКС. Оваа тема би требало да се покрене на редовните состаноци на тркалезна маса на ТАИЕКС. ТАИЕКС, исто така, може да овозможи обука за вработените во Секторот или преку набавувачот на Традос или експерти од новите земји-членки.

Секторот е корисник на 8 лиценци на ТРАДОС и дводневна обука одржана од претставник на ТРАДОС обезбедени преку ТАИЕКС.

5.3 Англиско-македонски корпус на преводи

За да може овој корпус да се стави во употреба неопходно е да се развие софтвер кој ќе ги користи податоците од Работното место на преведувачот во ТРАДОС или Вордфаст или едно од постојните решенија, на пример Работно место на преведувачот на корпусот: <http://www.ims.uni-stuttgart.de/projekte/CorpusWorkbench/>. Општите решенија како што е ова можеби нема да ги задоволат потребите на преведувачите и на другите учесници во овој проект.

Друга можност е Секторот или некоја друга фирма од надвор да развијат посебен софтвер само за овој проект со сите неопходни карактеристики и можности за пребарување.

Процедурата за ажурирање на корпусот би била следнава:

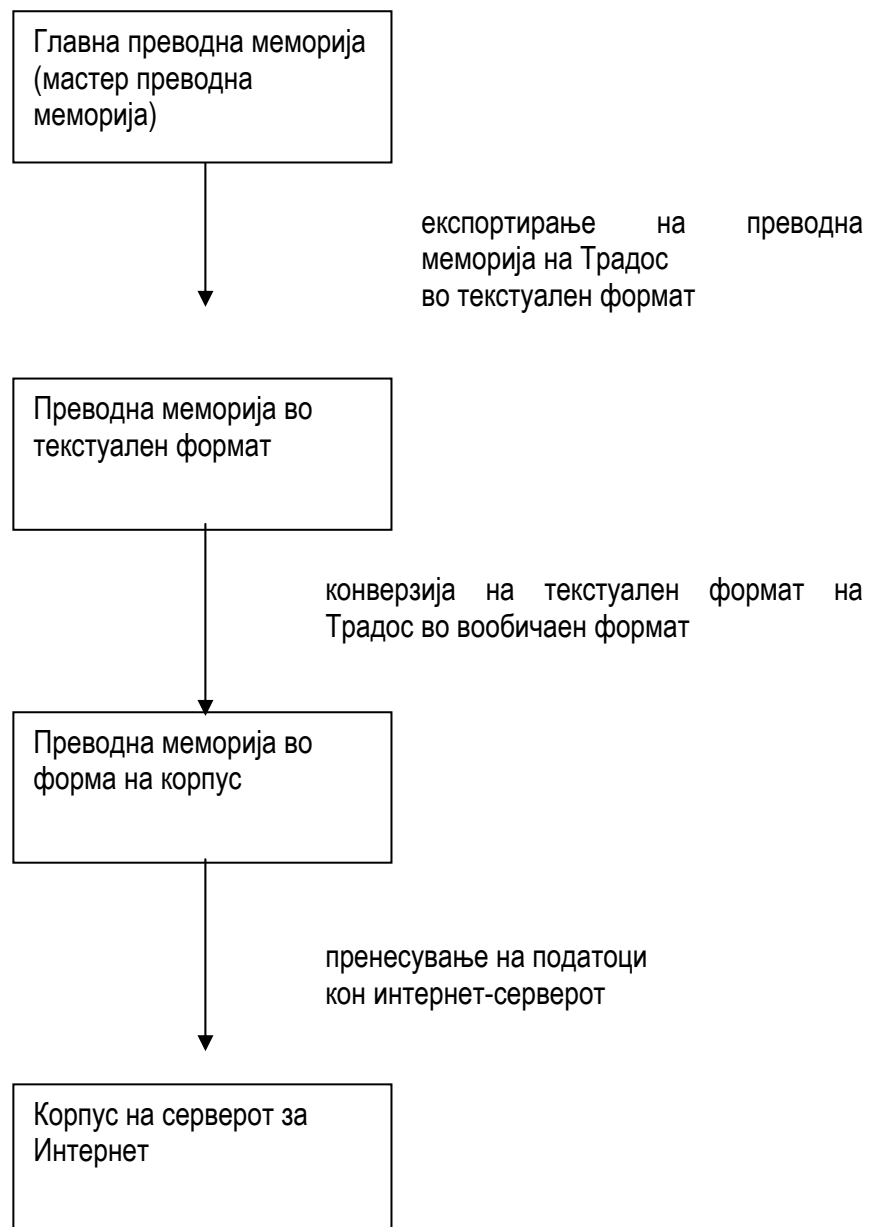
Администраторот на преводната меморија ја извезува базата на податоци од преводната меморија во текстуален формат. Оваа датотека претставува извор за програмата која го

претвора текстуалниот формат на Традос во формат кој е специфичен за англиско-македонскиот корпус (на пример низа инструкции за „вметни“/insert/ на Јазикот за работа со бази SQL). Овие податоци потоа се вметнуваат во одредена база на податоци (на пример Мојот јазик за работа со бази MySQL).

Општите корпус решенија обично се донесуваат со истражувачи лингвисти и без учество на преведувачите, така што таквите производи може да не ги содржат сите особености коишто се потребни за преведувачите. Доколку Секторот смета дека не постои соодветно готово решение, тогаш Секторот или неговиот надворешен соработник ќе треба да изработат:

- структура на базата на податоци
- поврзување кое ќе го користат корисниците
- софтвер за пребарување
- програма(и) потребни за префрлање на податоци.

Прикажан е текот на преобразба на податоци од ПМ во корпус базата на податоци:

6. Тело за верификација

Телото за верификација ќе има задача да ги прегледа и верификува како верзиите на *acquis communautaire* така и терминологијата која произлегува од нив пред истите да бидат прикачени на ЦЦ Виста базата во категоријата `ревидирани`. ЦЦ Виста е база на ТАИЕКТ во која може да се најдат текстови на правните акти на ЕУ преведени на јазиците на земјите-кандидати и земјите, земјите-пристапнички и земјите кои се вклучени во процесот на интеграција во Европската унија. Работата на телото за верификација треба да се уреди со деловник кој би го изработил постојниот тим.

6.1 Состав

Постојан состав

- најмалку двајца претставници од СЕП – Секторот за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire*: терминолог и правник-лингвист
- еден претставник од Секретаријатот за законодавство
- еден претставник од Институтот за македонски јазик

Непостојани членови:

- претставници од Техничките комитети
- професори од Правниот факултет
- професори од Филолошкиот факултет
- претставници од Стопанската комора
- претставници од Македонската академија на науките и уметностите

6.2 Улога на телото за верификација

Телото за верификација ќе има задача:

- да дискутира за конкретни прашања во врска со: термини од областа на ЕУ и нивните еквиваленти на македонски јазик и да постигне консензус по проблематични прашања;
- да дефинира правила во врска со македонската правна дикција во изработката на македонската верзија на правни акти од ЕУ;
- да ги прегледа и верификува како верзиите на *acquis communautaire* така и терминологијата која произлегува од нив.

6.3 Работен метод на Телото за верификација

Работата на Телото за верификација поблиску ќе се уреди со Деловникот за работа. Покрај тоа, Телото за верификација треба:

- редовно да работи преку интернет-форум или преку мрежа на електронска пошта;
- да се состанува на редовни седници на три месеци со цел конкретизирање на нивната работата

7. Човечки ресурси

7.1 Идна структура на Секторот

Основен предуслов за систематска организација на процесот на преведување на *acquis* и неговиот континуитет е стабилната структура на персоналот на Секторот. Голем исечок напред е прераснувањето во Сектор за подготовка на националната верзија на *acquis* од Одделение за

преведување на законодавството на ЕУ. Сепак, половина од лицата ангажирани во Секторот немаат статус на редовно вработени што претставува сериозна закана за стабилноста на Секторот.

Препорачаната структура со број и профил на вработени, како и со опис на нивните работни задачи е вклучен во систематизацијата дадена подолу. Голем дел од предложената систематизација е усвоен со Правилникот за внатрешна организација на Секретаријатот за европски прашања, донесен во ноември 2005 година.

Систематизација на Секторот за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire*

	Назив на работното место	Квалификации	Работно искуство ²	Дополнителни способности	Опис на работното место	Број на вработен и на краткорочен период	Број на вработени на среднорочен период
1	Раководител на сектор	Завршено високо образование	Најмалку 2 години	<ul style="list-style-type: none"> - познавање на прашања поврзани со ЕУ - менаџерски способности - добро познавање на англиски јазик и/или втор јазик во употреба во ЕУ; - познавање на компјутери. 	<ul style="list-style-type: none"> - управување и координација на Секторот; - соработка со раководството во СЕП; - соработка со релевантни македонски институции и институции на ЕУ; - учество во постапките за ангажирање надворешни соработници; - следење на целокупниот процес за подготовка на националната верзија на <i>acquis</i>; - поднесување извештаи за работата на Секторот и напредокот во подготвувањето на националната верзија на <i>acquis</i>. 	1	1
2	Секретар	Средно економско училиште	Без искуство	<ul style="list-style-type: none"> - познавање на англиски јазик; - познавање на компјутери; - организациски способности. 	<ul style="list-style-type: none"> - водење на архивата на Секторот за документи и библиотека; - водење евиденција за фактури; - секретарски задачи. 	1	1
Одделение за планирање и координација на процесот на преведување							
3	Правен ревизор	Правен факултет				Вкупно 3	

² Минимален број на години за работното искуство треба да бидат усогласени со соодветниот акт за систематизација.

	Советник (Раководител на Одделението за планирање и координација на процесот на преведување)		Најмалку 5 години	<ul style="list-style-type: none"> - познавање на прашања поврзани со ЕУ - добро познавање на англиски јазик и/или втор јазик во употреба во ЕУ; - познавање на компјутери. 	<ul style="list-style-type: none"> - помош на раководителот на Одделението при подготовката на планот за преведување; - координација на техничките комитети задолжени за стручна и правна ревизија на правните акти на ЕУ; - учество во правна ревизија на преведените правни акти; - обезбедување правни совети на терминологистите, преведувачите и лекторите; - соработка со Правниот факултет и другите релевантни институции во областа на правната терминологија и дикција, правна обука. 	1	1
	Помлад соработник		Без искуство	<ul style="list-style-type: none"> - добро познавање на англискиот јазик и/или втор јазик во употреба во ЕУ; - познавање на компјутери. 	<ul style="list-style-type: none"> - учество во правна ревизија на преведените правни акти; - обезбедување правни совети на терминологистите, преведувачите и лекторите; - соработка со Правниот факултет и други релевантни институции во областа на правна терминологија и дикција, правна обука; - помош во координацијата техничките комитети задолжени за стручна и правна ревизија на правните акти на ЕУ. 	1	2
4.	Документалист	Завршено високо образование				Вкупно 3	
	Виш соработник		Најмалку 3 години	<ul style="list-style-type: none"> - добро познавање на англиски јазик; - познавање на компјутери; - организациски способности. 	<ul style="list-style-type: none"> - учество во подготовка на планот за преведување; - координација на надворешни преведувачи; - управување со документи и архивирање преку употреба на соодветните бази на податоци; - соработка со терминологистите за создавање и одржување на преводни мемории. 	1	1
	Помлад соработник	Информатичка технологија	Без искуство	<ul style="list-style-type: none"> - добро познавање на англиски јазик; - познавање на компјутери; - организациски способности. 	<ul style="list-style-type: none"> - учество во подготовката на планот за преведување; - подготовка на текстовите за преведување и референтните материјали; - управување со документи и архивирање преку употреба на релевантните бази на податоци; - соработка со терминологистите за одржување на преводни мемории. 	1	1

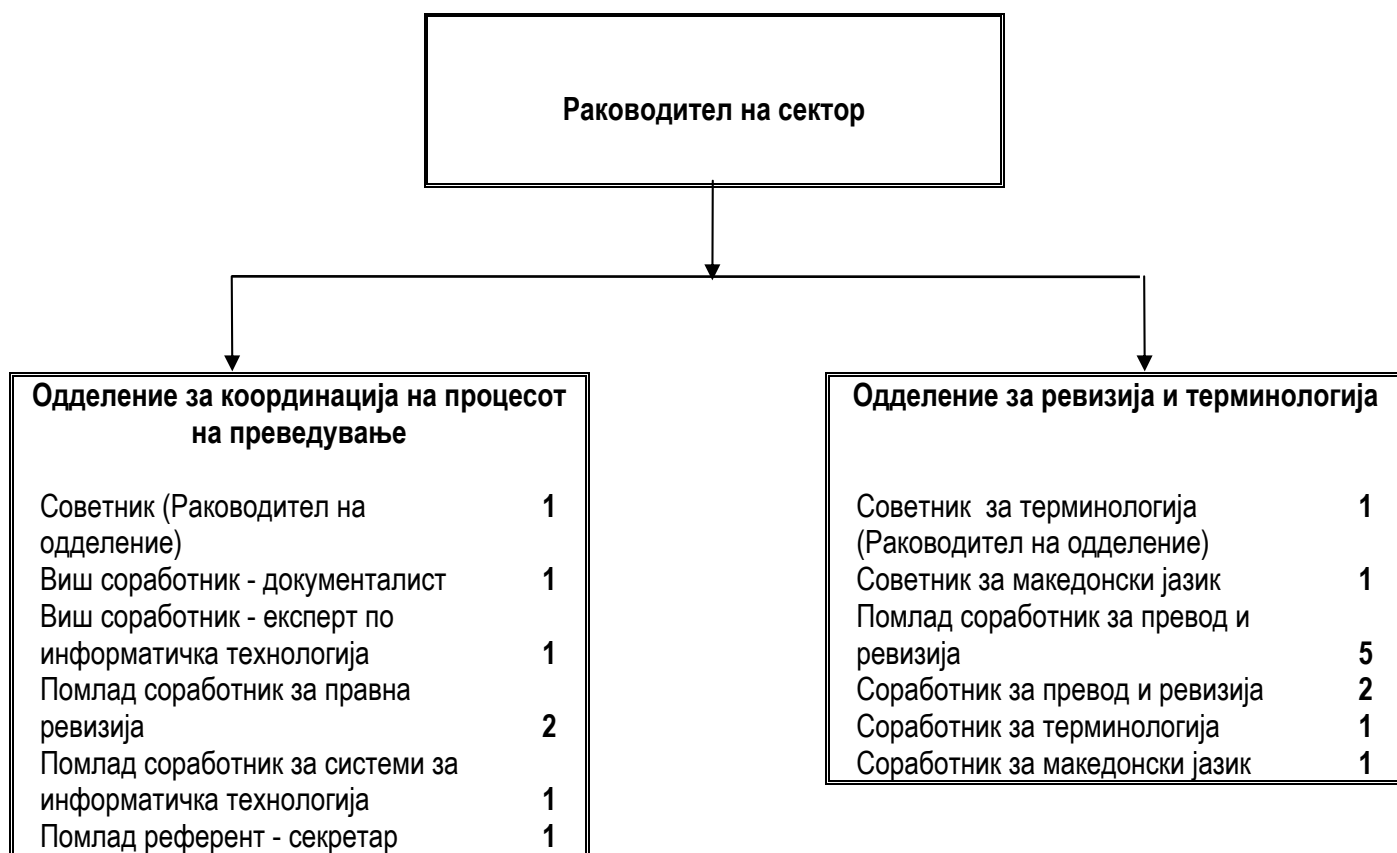
	Експерт за информатичка технологија Виш соработник	Електро-технички факултет	Најмалку 3 години	<ul style="list-style-type: none"> - добро познавање на англиски јазик; - познавање на КПП алатките; - организациски способности. 	<ul style="list-style-type: none"> - управување на ИКТ системите на Секторот (одржување на базите на податоци) - помош при управувањето на термилошката база на податоци; - поддршка од информатичка технологија на работата. 	1	1
Одделение за ревизија и терминологија³							
5.	Преведувач - ревизор	Филолошки факултет (јазици во употреба во ЕУ)				Вкупно 8	
	Виш соработник		Најмалку 3 години	<ul style="list-style-type: none"> - одлично познавање на најмалку два јазика во употреба во ЕУ; - општо познавање на прашања поврзани со ЕУ; - познавање на компјутери; - познавање на КПП алатките 	<ul style="list-style-type: none"> - преведување и ревизија; - соработка со терминологиисти, лектори, правни ревизори; - поддршка на техничките комитети задолжени за стручна и правна ревизија на правните акти на ЕУ; - соработка со надворешни преведувачи; - учество во подготовка прирачници, упатства, итн. - следење и помош на преведувачите-ревизори. 	1	3
	Соработник		Најмалку 2 години	<ul style="list-style-type: none"> - одлично познавање на најмалку два јазика во употреба во ЕУ; - општо познавање на прашања поврзани со ЕУ; - познавање на компјутери; - познавање на КПП алатките 	<ul style="list-style-type: none"> - преведување и ревизија; - соработка со терминологиисти, лектори, правни ревизори; - поддршка на групите за правна и техничка ревизија на законодавството на ЕУ. - соработка со надворешни преведувачи; - учество во подготовка на прирачници, упатства, итн. 	2	2

³ Еден член на Одделението кој поседува менаџерски способности ќе биде назначен за раководител на Одделението за ревизија и терминологија.

	Помлад соработник		Без искуство	<ul style="list-style-type: none"> - одлично познавање на најмалку два јазици во употреба во ЕУ; - познавање на компјутери. 	<ul style="list-style-type: none"> - преведување и ревизија; - соработка со терминологици, уредувачи, правни ревизори; - поддршка на групите за правна и техничка ревизија на законодавството на ЕУ. - соработка со надворешни преведувачи; - учество во подготовка на прирачници, упатства, итн. 	2	3
6.	Терминолог	Филолошки факултет (јазици во употреба во ЕУ)				Вкупно 2	
	Советник		Најмалку 5 години	<ul style="list-style-type: none"> - одлично познавање на најмалку два јазици во употреба во ЕУ; - одлично познавање на македонски јазик; - општо познавање на прашања поврзани со ЕУ; - познавање на компјутери; - познавање на КПП алатките 	<ul style="list-style-type: none"> - управување со термилошка база на податоци; - подготвување терминологија и поимници; - соработка со преведувачите, ревизорите и лекторите од Секторот и други релевантни институции; - соработка со надворешни преведувачи; - учество во подготовка на прирачници, упатства, итн. - советување за референтни материјали; - соработка со документалистот за креирање и одржување на преводни мемории. 	1	1

	Соработник		Најмалку 2 години	<ul style="list-style-type: none"> - одлично познавање на најмалку два јазика во употреба во ЕУ; - одлично познавање на македонскиот јазик; - општо познавање на прашања поврзани со ЕУ; - познавање на компјутери. 	<ul style="list-style-type: none"> - учество во управувањето со термилошката база на податоци; - подготвување терминологија поимници; - соработка со преведувачите, ревизорите и лекторите од Секторот и други релевантни институции; - соработка со надворешни преведувачи; - учество во подготовка на прирачници, упатства, итн. - помош во одржување на преводни мемории. 	1	1
7.	Лектор / ревизор за македонски јазик	Филолошки факултет (македонски јазик)				Вкупно 2	
	Советник		Најмалку 5	<ul style="list-style-type: none"> - овластен лектор; - добро познавање на најмалку еден јазик во употреба во ЕУ; - познавање на компјутери. 	<ul style="list-style-type: none"> - уредување текстови на македонски јазик; - учество во подготовка на прирачници, упатства, итн.; - соработка со терминологиисти, преведувачи - ревизори, правни ревизори и надворешни преведувачи; - соработка со релевантни институции. 		1
	Соработник		Најмалку 3	<ul style="list-style-type: none"> - овластен лектор; - добро познавање на најмалку еден јазик во употреба во ЕУ; - познавање на компјутери; 	<ul style="list-style-type: none"> - уредување текстови на македонски јазик; - учество во подготовка на прирачници, упатства, итн.; - соработка со терминологиисти, преведувачи - ревизори, правни ревизори и надворешни преведувачи; - соработка со релевантни институции. 	1	
						15	19
					Вкупно	19	

7.2 Систематизациска шема

7.3 План за обука

Основна цел на организирање активности за обука е да се обезбедат релевантни и висококвалитетни услуги за развој на капацитетите на јавните службеници (преведувачи и други) во работата на прашања поврзани со ЕУ. Активностите за обука се креирани за целни групи, т.е. преведувачи, јазични ревизори, експерти од одредена област, правници-лингвисти. Таквата обука најчесто е високо специјализирана и опфаќа лингвистички, стручни или правни теми. Како и да е лингвистите треба, покрај темелните лингвистички познавања, да имаат добро познавање на материјата од различни стручни области. Во нивна корист е посетување на семинари од други стручни области (формулирање и спроведување на европски политики, јавна администрација, итн.)

Активностите за обука може да се организираат врз основа на договори склучени со поединци, домашни или странски институции, општества, институти итн. Некои од активностите се бесплатни и најчесто се обезбедуваат во рамки на билатерална помош, странска помош или стипендии. Тие активности обично се одржуваат на странски јазици што претставува дополнително искуство за преведувачите.

На курсевите за обука најчесто учествуваат експерти од различни области како и учесници од голем број земји-членки на ЕУ и земји-кандидатки, тие може да се одржуваат во мултикултурна средина, каде што пренесувањето знаења и вештини успешно се комбинира со размена на искуства и најдобри практики стекнати во сосема различни административни системи.

СЕП организира активности за обука како за својот персонал, така и за учесниците од други министерства, органи, институции итн., со цел размена на знаења.

7.3.1 Општа обука

Постојат повеќе форми преку кои може да се обезбеди обука за преведувачите од општ карактер:

- системот на стипендии е еден од начините да се обезбеди добро квалификуван персонал (Колеџ на Европа);
- посетување на различни семинари, курсеви организирани од страна на ТАИЕКС, ЕИЈА (Европски институт за јавна администрација) или други институции;
- стажирање во националните и институциите на ЕУ;
- летни курсеви;
- Агенцијата за државни службеници и други институции (на пр. Службен весник на РМ) организираат курсеви и семинари кои опфаќаат административни и стручни теми.

7.3.2 Обука за преведувачи

Континуирана обука за преведувачите, како за надворешните преведувачи така и за преведувачите во рамките на Секторот за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire*, може да се обезбеди преку:

- работилници насочени кон подобрување на преведувачките способности;
- семинари на кои предавачи се родени говорители на јазикот;
- обука која ја обезбедуваат професионални јазични институции;
- семинари на кои предавачи се правници специјализирани за европско право;
- семинари на англиски јазик кои опфаќаат различни стручни области (Протокол на англискиот јазик, способности за преговарање на англиски јазик);
- семинари наменети за специјализирани преведувачи во одредена област на мајчин јазик со опфаќање на англиската терминологија (на пр. царина, земјоделство, статистика);
- семинари за надворешните преведувачи ангажирани преку некоја агенција за преведување или самостојни преведувачи;
- обука за алатките за компјутерски потпомогнато преведување (ТРАДОС, Вордфаст итн.)
- курсеви за компјутери со цел развивање на компјутерски вештини;
- курсеви за втор или трет странски јазик.

7.3.3 Обука за лектори по македонски јазик

Лекторите по македонски јазик вклучени во процесот на подготовка на македонската верзија на *acquis communautaire* треба да посетуваат обука од следниов вид:

- јазични семинари;
- посетување конгреси и други настани со лингвистички теми;

- обука понудена од професионални организации (Институт за македонски јазик).

7.3.4 Обука за членовите на техничките комитети

Потребна е презентација на тематика на која ќе работат членовите на Техничките комитети како експерти во одредена област со цел да се обезбеди термилошка доследност, специјалистичка експертиза, а како резултат на тоа квалитетен унифициран превод.

7.3.5 Обука за правните ревизори

Потребна е презентација на тематика на која треба да работат правните експерти со цел да се обезбедат квалитетни унифицирани преводи.

7.3.6 Можни извори за обука во Македонија

Како можни извори за обезбедување на обука во земјата се:

- Правниот факултет „Јустинијан I“, Скопје;
- Друштвото на научни и стручни преведувачи на Град Скопје;
- Институтот за македонски јазик „Крсте Петков-Мисирков“;
- ТРАДОС;
- Британскиот совет, Францускиот културен центар, Италијанскиот институт, Гете институтот;
- Обука што се обезбедува во рамките на билатерална помош;
- Програмата „Обука за обучувачи“;
- Обука подготвена и/или организирана од страна на СЕП.

7.4 Толкувачи

Да се даде на секој учесник можност да се изразува на сопствениот јазик е основно барање на демократскиот легитимитет на Европската унија. Во многу случаи правните акти што произлегуваат од дискусиите ќе имаат непосредно и директно влијание врз животот на луѓето. Не смее да се појават никакви пречки во разбирањето и излагањето на сопствените ставови на состаноците.

Иако толкувањето не е една од задачите на Секторот за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* вниманието на лицата што донесуваат одлуки од областа на прашањата поврзани со ЕУ треба да се насочува кон ова прашање што е можно почесто бидејќи тоа може да предизвика голем број проблеми во текот на подготовките за пристапување, преговорите и во најголема мера по пристапувањето, па поради тоа и толкувањето е вклучено во овој Стратешки план. Особено важна е обуката на доволен број висококвалификувани толкувачи (околу 80) кои би ги задоволиле критериумите од институциите на ЕУ. Во тој поглед треба да се контактира Филолошкиот факултет за подготовка на специјализирани курсеви во соработка со Заедничката служба за толкување и конференциски услуги (ЗСТКУ) на Генералниот директорат за толкување на Европската комисија.

ЗСТКУ е најголемата служба за толкување во светот. Како што покажува и самото име тоа е **заедничка служба** која обезбедува високо квалитетно толкување во Брисел и ширум светот за Европската комисија, Советот на Европската унија (познат како „Советот на министри“), Европскиот економско-социјален комитет, Комитетот на

регионите, Европската инвестициона банка и другите органи во рамките на Европската унија.

8. Информативна кампања во врска со процесот на подготовка на македонската верзија на *acquis*

Јазичните прашања може да доведат до голем број недоразбирања во јавната администрација и меѓу граѓаните особено во поглед на воведување на голем дел од законодавството на ЕУ во националниот правен поредок, па затоа од огромна важност е подигнувањето на свеста за оваа тема во најбрз можен рок како и за време на целиот период пред пристапувањето.

Еден дел од информативната кампања на ЕУ во Македонија треба да се посвети токму на ова прашање со цел да се запознаат сите учесници во процесот на подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* и пошироката јавност со сите аспекти што се однесуваат на процесот на подготовка на македонската верзија на *acquis*, јазичниот режим на ЕУ и потребите од човечки ресурси потребни по пристапувањето.

Добрата интердисциплинарна соработка, помошта од сите расположливи национални експерти, квалификуваните човечки ресурси итн., се од клучно значење за успехот на проектот. Персоналот за односи со јавноста на СЕП, во соработка со Секторот за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* треба внимателно да ја планира презентацијата на процесот на подготовка на националната верзија на *acquis* за различни целни групи. Сепак не може да се очекува само Секторот, кој целосно ќе биде ангажиран во проектот за подготвување на националната верзија на *acquis*, да ја спроведува информативната кампања, напротив тој може да обезбеди само соодветни податоци за задолжените за односи со јавноста.

VI. АКЦИСКИ ПЛАН

Стратешкиот план го опфаќа периодот од неговото усвојување од страна на Владата на Република Македонија до пристапувањето на Република Македонија во Европската унија. Активностите опишани во Стратешкиот план треба да се подготват во следните временски рокови:

1. Краткорочни активности (во текот на 2006 година)

1.1 Донесување на Стратешкиот план за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* од страна на Владата на Република Македонија (март 2006 година).

Учесници: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија.

Одговорна институција: Секретаријат за европски прашања.

Рок: март-април 2006 година.

Индикатор на успешност: донесен Стратешки план од страна на Владата на Република Македонија.

1.2 Зајакнување на структурата на Секторот за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* со вработување на лицата кои се ангажирани по договор за дело - две лица (за време на втората половина од 2006 година).

Учесници: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија и Агенцијата за државни службеници.

Одговорна институција: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија.

Рок: до крајот на 2006 година.

Предвиден буџет:

Извор на средства: Буџет на СЕП

Врска со планот: Човечки ресурси

Врска со целта на Стратешкиот план: Човечки ресурси.

Индикатор на успешност: вработени 5 лица во Секторот за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire*.

1.3 Спроведување на тендер за преведувачки услуги за период од 3 години (2006-2008).

Учесници: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија во соработка со Бирото за јавни набавки.

Одговорна институција: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија.

Рок: Тендерот се објавува во март-април 2006 година, а постапката се очекува да заврши во јуни 2006 година.

Предвиден буџет: За првата година обезбедени се средства од буџетот на Секретаријатот за европски прашања во висина од 6.240.500 денари, а за втората и третата година потребно е да се обезбедат средства за превод на најмалку 10.000 страници од Службениот весник на Европската унија кои се проценуваат на 15.300.000

денари за преведување и дополнителни 4.680.000 денари за стручна и правна ревизија на правните акти на ЕУ на годишно ниво, односно за 2007 година и истата сума на средства за 2008 година.

Извор на средства: Средствата за првата година се обезбедени од буџетот на СЕП, а за втората и третата година треба исто така да се обезбедат во буџетот на СЕП.

Врска со планот: Ангажирање на надворешни соработници.

Врска со целите на Стратешкиот план: Активноста е во врска на постигнување на општите цели и на целта на подготовка на македонската верзија на правото на ЕУ.

Индикатор на успешност: Објавен тендер за преведувачки услуги за период 2006-2008; избран најповолен-и понудувач-и; склучен-и договор-и со понудувачот-ите.

1.4 Завршување на проектот за Регистарот за следење на процесот на преведување и негово спроведување.

Учесници: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија во соработка со НОРМАК, помош од Норвешката Влада.

Одговорна институција: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија.

Рок: април 2006 година.

Предвиден буџет: Потребно е да се обезбедат од 5100 евра—8700 евра за да се обезбеди едногодишно одржување на програмата.

Извор на средства: Средствата за реализација на Регистарот за следење на процесот на преведување целосно се покриени од страна на проектот НОРМАК.

Врска со планот: База на податоци на преводи и друг алатки за преведување.

Врска со целите на Стратешкиот план: Централни бази на податоци.

Индикатор на успешност: оперативен софтвер кој лесно се користи од вработените во Секторот и надворешните соработници.

1.5 Подобрување на работата на Техничките комитети со регулирање на нивната работа.

Учесници: Секторот за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire*, СЕП во соработка со министерствата и Секретаријатот за законодавство.

Одговорна институција: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија.

Метод: Донесување на одлука од страна на Владата на Република Македонија и Деловник за работа на Техничките комитети од страна на Секретаријатот за европски прашања, Влада на Република Македонија, со кои ќе се определи структурата, составот, начинот на работа и надоместокот на Техничките комитети.

Рок: декември 2006 година.

Предвиден буџет: Проценките за средства потребни за работа на Техничките комитети се детално изнесени во делот VII. ФИНАНСИРАЊЕ, точка 1. Буџет

Извор на средства: Средствата треба да бидат обезбедени во рамките на Буџетот на Секретаријатот за европски прашања.

Врска со планот: *acquis communautaire* – подготовка на македонската верзија на правото на ЕУ.

Врска со целта на Стратешкиот план: Подготовка на македонската верзија на правото на ЕУ.

Индикатор на успешност: Донесена Одлука од страна на Владата на Република Македонија; донесен Деловник за работа на Техничките комитети од страна на Секретаријатот за европски прашања.

1.6 Отпочнување на подготовките за Терминологија и корпус од областа на ЕУ на Веб.

Учесници: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија во соработка со НОРМАК, помош од Норвешката Влада.

Одговорна институција: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија.

Рок: подготовките за реализација на овој проект се предвидува да завршат во декември 2006 година, додека изработката на самиот софтвер се очекува да се реализира во текот на 2007 година .

Предвиден буџет: За реализација на подготовките за отпочнување на проектот се проценува дека се потребни отприлика 8.000 евра, додека изработката на софтверот се проценува на 25.000 евра.

Извор на средства: Средствата за реализација на Регистарот за следење на процесот на преведување целосно се покриени од страна на проектот НОРМАК.

Врска со планот: База на податоци на преводи и друг алатки за преведување.

Врска со целта на Стратешкиот план: Централни бази на податоци и терминологија, преводни мемории и корпус на преводи.

Индикатор на успешност: спроведување на избор на програмер за изработка на детална спецификација за изработка на софтверот; потпишување на договор со програмерот; почеток на работата на програмерот.

2. Среднорочни активности (2007-2009 година)

2.1 Дополнување на структурата на Секторот за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* со вработување на лица сè до исполнувањето на бројот на вработени во Секторот.

Учесници: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија и Агенцијата за државни службеници.

Одговорна институција: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија.

Рок: до крајот на 2006 година.

Предвиден буџет:

Извор на средства: Буџет на СЕП

Врска со планот: Човечки ресурси

Врска со целта на Стратешкиот план: Човечки ресурси

Индикатор на успешност: Вработени лица согласно предвидената структура.

2.2 Спроведување на планот за обука.

Учесници: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија, Агенцијата за државни службеници, Британски совет во Република Македонија, Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, Скопје и други.

Одговорна институција: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија

Рок: од 2007 континуирано во текот на целиот процес на приклучување на Република Македонија во Европската унија.

Предвиден буџет: средствата дополнително треба да се определат.

Извор на средства: како можни извори на средства се буџетот на СЕП, помош од ТАИЕКС и други проекти во поддршка на процесот на интеграција во Европската унија.

Врска со планот: Човечки ресурси – план за обука.

Врска со целта на Стратешкиот план: Човечки ресурси.

Индикатор на успешност: Обезбедена соодветна обука за вработените во Секторот и надворешните соработници; обучени најмалку половина од моментално вработените во Секторот.

2.3 Превод и ревизија на примарно законодавство.

Учесници: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија, надворешни преведувачи и членовите на Техничките комитети.

Одговорна институција: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија

Рок: почеток на активноста јануари 2007 година, а крајот се предвидува најдоцна до 2009 година.

Предвиден буџет: средствата треба дополнително да се определат.

Извор на средства: буџет на СЕП, странска помош.

Врска со планот: Македонска верзија на *acquis communautaire* – Подготовка на правни акти на ЕУ на националниот јазик како еден од предусловите за членство во ЕУ.

Врска со целта на Стратешкиот план: Подготовка на националната верзија на примарното законодавство.

Индикатор на успешност: Преведени и стручно и правно ревидирани 4800 страници примарно законодавство од Службениот весник на Европската унија.

2.4 Изработка и одржување на термилошката база на податоци и преводни мемории со интернет пристап.

Учесници: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија во соработка со НОРМАК, помош од Норвешката Влада и други учесници.

Одговорна институција: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија.

Рок: изработката на софтвер се очекува да се реализира во текот на 2007 година, а по изработката потребно е постојано одржување и ажурирање на термилошката база.

Предвиден буџет: За изработката на софтверот се проценува дека се потребни 25.000 евра.

Извор на средства: Средствата за реализација на Регистарот за следење на процесот на преведување целосно се покриени од страна на проектот НОРМАК.

Врска со планот: База на податоци на преводи и друг алатки за преведување.

Врска со целта на Стратешкиот план: Централни бази на податоци и терминологија, преводни мемории и корпус на преводи

Индикатор на успешност: изработена термилошка база на податоци и преводни мемории; постојано ажурирана база на термини и преводни мемории.

2.5 Информативна кампања за процесот на преведување.

Учесници: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија, медиуми за информирање на јавноста.

Одговорна институција: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија

Рок: континуирано во текот на целиот процес на европска интеграција.

Предвиден буџет: средствата треба дополнително да се определат.

Извор на средства: буџет на СЕП

Врска со планот: Информативна кампања во врска со процесот на подготовка на македонската верзија на *acquis communautaire*.

Врска со целта на Стратешкиот план: Македонска верзија на *acquis communautaire* – Подготовка на правни акти на ЕУ на националниот јазик како еден од предусловите за членство во ЕУ и човечки ресурси.

Индикатор на успешност: објавени статии на теми од областа на подготовката на националната верзија на *acquis communautaire*, учество на трибини и јавни расправи.

3. Долгорочни активности (2009 година - пристапување во ЕУ)

3.1 Обука на преведувачи и толкувачи, правници - лингвисти за идната работа во националните оддели за превод во институциите на ЕУ.

Учесници: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија, Агенцијата за државни службеници, институциите на Европската унија и други.

Одговорна институција: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија

Рок: континуирано во текот на целиот процес на приклучување на Република Македонија во Европската унија.

Предвиден буџет: средствата дополнително треба да се определат.

Извор на средства: како можни извори на средства се буџетот на СЕП, помош од ТАИЕКС и други проекти во поддршка на процесот на интеграција во Европската унија.

Врска со планот: Човечки ресурси – план за обука.

Врска со целта на Стратешкиот план: Човечки ресурси.

Индикатор на успешност: Обезбедена обука за преведувачите (најмалку 20) и толкувачите (најмалку 20), правниците – лингвисти (најмалку 10) за идната работа во националните оддели за превод во институциите на ЕУ

3.2 Следење на процесот на финализација на македонската верзија на *acquis communautaire*.

Учесници: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија, Секретаријат за законодавство на Република Македонија, Правната служба на Европската комисија, Правната служба на Советот на Европа

Одговорни институции: Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија, Секретаријат за законодавство на Република Македонија

Рок: до денот на потпишување на Актот за пристапување на Република Македонија во Европската унија.

Предвиден буџет: средствата треба дополнително да се определат.

Врска со планот: Подготовка на националната верзија на *acquis communautaire*.

Врска со целта на Стратешкиот план: Македонска верзија на *acquis communautaire* – Подготовка на правни акти на ЕУ на националниот јазик како еден од предусловите за членство во ЕУ.

Индикатор на успешност: финализирани околу 90000 страници од Службениот весник на Европската унија, односно финализирана македонска верзија на правото на Европската унија.

VII. ФИНАНСИРАЊЕ

1. Буџет на Република Македонија

1.1 Преведување и стручна и правна ревизија на секундарното законодавство

За активностите поврзани со подготовката на македонската верзија на *acquis communautaire* треба постојано да има обезбедено соодветни буџетски средства со цел да се одржи континуитет во реализацијата на проектот.

Во буџетот на Секретаријатот за европски прашања има посебна програма за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire*.

Во рамките на вториот тендер објавен во 2004 година се склучија договори со 6 агенции и групи физички лица. Голем дел од вториот тендер, кој беше објавен за преведување на 10.000 страници, беше искористен за преведување на анексите кон Прашалникот на Европската комисија.

Во рамките на третиот тендер во 2005 година се склучија договори со 7 агенции за преведување и 5 групи физички лица. Тендерот се објави за 10.000 страници.

Се проценува⁴ дека за преведување и ревизија на преостанатиот дел од *acquis* потребни се **167.832.000** денари

Финансиски импликации за реализација на Стратешкиот план							
Преведување и ревизија на секундарното законодавство							
Година	превод		ревизија		непредвидени трошоци	вкупно	
	страници	средства	страници	средства		страници	средства
до 2005	16.000					16.000	
2006	4.000	6.120.000	4.000	1.872.000		4.000	7.992.000
2007	10.000	15.300.000	10.000	4.680.000		10.000	19.980.000
2008	20.000	30.600.000	20.000	9.360.000		20.000	39.960.000
2009	20.000	30.600.000	20.000	9.360.000		20.000	39.960.000
2010	20.000	30.600.000	20.000	9.360.000		20.000	39.960.000
ВКУПНО						90.000	147.852.000

1.2 Вработување

До целосно исполнување на препорачаниот план за систематизација на Секторот за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* потребни се среднорочно уште 8 редовни вработувања за што се потребни околу **1.702.080** денари за плата за една година, а долгорочно потребни се уште 12 редовни вработувања за што се потребни околу **2.553.120** денари за плата за една година.

1.3 Обука

Трошоци за обука на годишно ниво по обучено лице тешко може да се проценат.

1.4 Литература

Вкупните трошоци за литература се проценети на 2000 евра на годишно ниво.

⁴ Согласно со моменталните услови на пазарот за преведување и искуството на Секторот, преоценките се направени по просечната цена на превод од 850 ден. по авторска стр. цена на ревизија (ТК) 260 ден по авторска страница; сооднос авторска ОЈ стр. = 1,8:1

2. Донатори

Секторот за подготовка на националната верзија на acquis е корисник на различни проекти за странска помош.

Поранешни донаторски активности:

- Фаре: компјутерска опрема (ТРАДОС, една лиценца), систем за управување со документи (Меридио);
- Оддел на Владата на Велика Британија за меѓународен развој (DFID) - информатички системи за НППЗ;
- Британска помош во вид на опрема и обука за компјутерски потпомогнато преведување;
- ГТЗ – печатење на Прирачникот за преведување на правните акти на ЕУ.

Сегашни донаторски активности:

- норвешка помош за креирање на база на податоци за следење на процесот на преведување (30 000 евра; 7 месеци);
- норвешка помош за креирање на Терминологија и корпус од областа на ЕУ на Интернет (во подготовка – иден проект). Вредноста на проектот се проценува на 25.000 Евра.

3. Помош од ТАИЕКС

Канцеларија за размена на информации за техничка помош (ТАИЕКС), на Европската комисија:

- Во 2005 преку ТАИЕКС се обезбедија 8 лиценци на ТРАДОС, алатка за компјутерско потпомогнато преведување. Со добивањето на лиценците вработените во Секторот имаа и со дводневна обука за основите на користење на оваа алатка;
- Во процес на разгледување е и барањето на Секретаријатот за европски прашања до ТАИЕКС за обезбедување Сервер за ТРАДОС МултиТерм.

VIII. ЗАКЛУЧОЦИ

1. *Заложба*

За реализација на проектот за подготовка на македонската верзија на *acquis* потребни се многу човечки и финансиски ресурси, но и вистинска политичка заложба за успешна реализација на овој процес и разбирање за неговата мултидисциплинарна природа. Недостатокот на заложба за целото времетраење на проектот може сериозно да ја загрози неговата реализација, а со тоа може се предизвика потенцијално одложување на членството на Република Македонија во Европската унија.

Не смее да се заборава фактот дека лошо реализираниот процес би имал сериозни и директни импликации врз сите граѓани на Република Македонија.

2. *Овластување*

Секретаријатот за европски прашања, односно Секторот за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* треба да биде овластен за креирање, спроведување и координирање на процесот на подготовка на македонската верзија на *acquis communautaire*, преведување на националното законодавство, учество во обука на преведувачи, толкувачи во насока на обезбедување на доволен број квалификувани кадри кои ќе можат да работат во институциите на Европската унија, да биде централна точка во однос на утврдување на терминологијата по претходна консултација со сите релевантни институции и поединци.

3. *Ризици*

Ризик за процесот на подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* е недостатокот на вистинска заложба за негова успешна реализација и покрај постоењето на политички искажаната желба. За успешно водење и управување со процесот потребни се многу време и ресурси кои се посветени исклучиво на целите за подготовка на македонската верзија на *acquis communautaire*. Секоја работна обврска која не е во врска со процесот може сериозно да му наштети.

Сериозен ризик за остварување на проектот е нарушување на континуитетот во обезбедување доволно средства или намалување на потребните средствата во буџетот што може да резултира со опаѓање на динамиката на работата. За реализација на тој проект неопходно е континуирано да се наменуваат средства во буџетот.

Процесот на подготовка на македонската верзија на *acquis communautaire* е во функција на процесот на усогласување на законодавството на Република Македонија со правото на Европската унија. Следствено, нарушувањето на динамиката или намалувањето на интензитетот на процесот на усогласување на законодавството ќе се одрази и врз интензитетот и динамиката на процесот на преведување, односно на подготовката на македонската верзија на *acquis communautaire*.

Слабата или недоволна информираност како на вработените во администрацијата, така и на пошироката јавност за суштината и значењето на процесот на подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* може да претставува тешкотија за самиот процес.

4. *Соработка со другите земји*

Проектот за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* е проект кој е заеднички за сите земји кои го поминале патот на интеграција во Европската унија и оние кои сакаат да станат членки на Европската унија. Оттука споделувањето на знаења

и размена на искуства може да помогне за полесно надминување на тешкотиите, како и одбегнување на можни грешки.

Соработката со други земји-кандидатки, особено со земјите од регионот е од големо значење за поуспешно спроведување на проектот со оглед на блиското заедничко минато и споделување на проблеми од иста или слична природа.